Intervalli

3 ▪ 2010

▪ IAML Moskova 2010

▪ Mr. Jari Eskola, Fimic

▪ Nainen, runo ja laulu – Marja Mattlar

▪ Kotelosta pussiin – siinäkö se?

▪ Yksi luukku, yksi mieli, yksi tulevaisuus?

■ Suomen musiikkikirjastoyhdistys ry ■

Intervalli

Musiikkikirjastoalan aikakausjjulkaisu
ISSN 1796-7392
23. vuosikerta
Julkaisija Suomen musiikkikirjastoyhdistys ry
PL 148, 01301 Vantaa
www.kaapeli.fi/~musakir
musakir@kaapeli.fi

...

Päätoimittaja
Heikki Poroila
Tikkurilan kirjasto, Lummetie 4, 01300 Vantaa
Puhelin 09-8932 2201, heikki.poroila@gmail.com

...

Intervalli-lehti julkaistaan vuonna 2010 neljänä PDF-muotoisena verkkolehtenä. Lehti on maksutta kiinnostuneiden luettavissa ja ladattavissa julkaisijan verkkosivuilta. Lehdestä saa valmistaa paperikopioita yksityiseen käyttöön sekä kirjastoissa tavanomaiseen lukusali- ja lainauskäyttöön. Lehden kopioiden myyminen on kiellettyä. Lehdessä julkaistava aineisto on pääosin tekijänoikeuden suojaamaa.

...

Intervalli 3/2010

3 ▪ Jaakko Tuohiniemi *Oi, jospa oisin saanut olla mukana…*

4 ▪ Outi Rantanen *IAML Moskova 2010*

8 ▪ Jari Eskola *Mr. Jari Eskola, Fimic*

12 ▪ Marja Mattlar *Nainen, runo ja laulu*

16 ▪ Heikki Poroila *Kotelosta pussiin – siinäkö se?*

20 ▪ Heikki Poroila *Yksi luukku, yksi mieli, yksi tulevaisuus?*

26 ▪ Abstract in English

...

Kaikki valokuvat © Heikki Poroila, ellei toisin ole mainittu

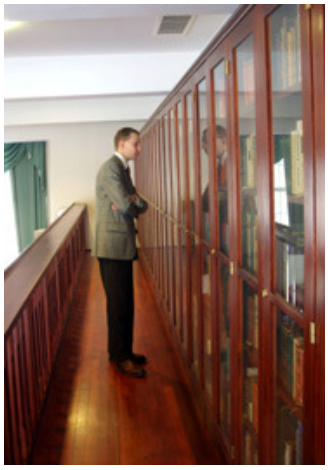

”Oi, jospa oisin saanut olla mukana…”

Miksi ja mitä varten meillä oikeastaan on Suomen musiikkikirjastoyhdistys? Eivätkö maamme musiikkikirjastot muka toimi hyvin ilman perinteistä yhdistystämme? Ja mihin tarvitaan *Intervallia* – tai kuka sitä edes kaipaisi, jos sen ilmestyminen eräänä vähemmän kauniina päivänä lakkaisi?

Syyskuun alussa pohdimme hallituksen kokouksessa näitä kysymyksiä puolivakavissamme. Monet aktiivisista toimijoistamme alkavat suuriin ikäluokkiin kuuluvina uhkaavasti lähestyä eläkeikää, eikä hallitukseen tunnetusti ole ollut kovin suurta tunkua vuosiin. Sen enempää Heikki Poroilan lukuisat maanittelut kuin lakkautukseen viittaavat puolinaiset uhkailut uuden päätoimittajan saamiseksi *Intervallille* eivät ole tuottaneet tulosta – ainakaan ihan vielä. Aiheellisesti voidaan silti kysyä, mitä tapahtuisi, jos yhdistyksenä lakkaisimme olemasta ja toimimasta. ”Ei yhtään mitään!” oli muutamankin hallituksen jäsenen naurun ryydittämä napakka vastaus tähän paljolti retoriseksi miellettyyn kysymykseen.

Aivan näin huonosti eivät yhdistysasiat meillä varmasti ole. Ensinnäkin olemme viime vuosina järjestäneet erilaisia seminaareja, jotka ovat koonneet musiikkikirjastolaisia ympäri Suomen ja joista on tietoa ollut *Intervallin* kautta jaossa niille epäonnisille, jotka eivät paikalle päässeet (kuten allekirjoittaneelle). Viime kevään kokoelmatyöseminaari koettiin hallituksen piirissä jopa niin onnistuneeksi, että sille päätettiin järjestää jatkoa ensi vuonna! Tarkka päivämäärä ilmoitetaan järjestelyjen edetessä.

Toiseksi julkaisusarjamme on alkanut painottua raskaan sarjan musiikkikirjojen suuntaan. Esa Liljan *Theory and Analysis of Classic Heavy Metal Harmony* sai ylistävät arvostelut *Fontes artis musicae* -lehdessä tiukaksi tunnetulta alan gurulta Robert Walserilta, ja *Notesissa* John J. Sheinbaum totesi, että “[it] represents a solid contribution to metal scholarship, and to the literature of rock music analysis in general”. Vastaavasti Riitta Rainion musiikkiarkeologiakirja tulee olemaan vuosikymmeniä alan ehdoton kotimainen perusteos. Ja muutamia kiintoisia nimekkeitä on nytkin valmisteilla. Kolmanneksi yhdistyksemme toimii arvokkaana kollegiaalisena yhdyssiteenä ja henkisenä kokoajana. Todellisen kruunun tälle muodostaa mahdollisuus olla mukana hallitustyössä, kuulla erilaisten toimijoiden näkemyksiä ja ottaa osaa tulevaisuuden suunnitteluun.

Jos vielä 3.12.2010 pidettävässä syyskokouksessa emme yhdistystä aivan lopettamassa ole, niin paikalle kannattaa tulla ainakin tutustumaan BTJ Finlandin toiminnan ja remontoitujen tilojen esittelyyn, jollei peräti uskalla tarjoutua mukaan hallituksen toimintaan. Nykyisenä puheenjohtaja haluan varmuuden vuoksi esittää lämpimän tervetulotoivotuksen kaikille kiinnostuneille: hallitustyö tarjoaa mahtavia näköaloja, avartavaa kanssakäymistä yli kirjastotyyppien rajojen ja mahdollisuuden monenlaiseen toimintaan – ettei sitten katastrofin satuttua kenenkään tarvitsisi todeta laulun sanoin ”oi, jospa oisin saanut olla mukana”!

Jaakko Tuohiniemi

Kremliä varjostamassa Eleni Novakovska Skopjesta ja Outi Rantanen Helsingistä (Kuva tuntematon ystävä)

Kallion kirjaston vintiltä suureen maailmaan
eli kongressidebytantin seikkailut IAML-Moskovassa

Outi Rantanen

Lähdin IAMLin kongressiin sangen jännittyneenä, sillä olin ensikertalainen, ainoa suomalainen kokousedustaja, ja viimeksi käynyt Moskovassa 1980-luvulla. Helteinen Moskova otti tulijan vastaan turhankin lämpimästi. Taksi vei yhdysvaltalais-virolais-suomalaisen seurueemme Šeremetjevon lentokentältä kaupungin ympäri aivan sen toiselle puolelle viehkoa maaseutureittiä, joissa uneliaiden pikkukylien lomaan näkyi nousevan uuden keskiluokan mahtipontisia asuinalueita. Hotellimme sijaitsi Jugo-Zapadnajan alueella, nimensä mukaisesti kaupungin lounaislaidalla. Oma 29-kerroksinen hotellimme tuntui aluksi niin päätähuimaavan korkealta, että tuskin uskalsi ylöspäin katsoa, vaikka ympäristön kerrostalot olivat vieläkin valtavampia.

Loisteliaat kauppakeskukset ja valtavat mainostaulut olivat ehkä uutta, mutta hotelli käytäntöineen tuntui tällaisesta neukkuopiskelija-asuntolassa asuneesta heti tutulta: ilmoittautuminen yhteen paikkaan, rekisteröityminen toiseen ja aamiaislipukkeiden noutaminen kolmannesta paikasta. Hotelli sijaitsi julkishallinnollisen korkeakoulun tarkoin vartioidulla kampusalueella, jonne pääsi dokumenttia näyttämällä portin kautta. Se saikin pian kongressilaisten suussa nimen Checkpoint Charlie. Itse kongressirakennus huokui menneen maailman mahtavaa neuvostoeleganssia. Tilankäyttö oli tuhlailevaa (pelkkä WC:n eteinen oli helsinkiläisyksiön kokoinen!) ja kahvilat, ravintolat ja nettihuoneet oli sijoitettu salamyhkäisesti pitkien käytävien päähän, ikään kuin niiden löytyminen ei olisi aivan suotavaa.

Avajaistilaisuus avattiin komeasti Rodion Štšedrinin säveltämällä trumpettifanfaarilla. Moskovan musiikkielämän merkkihenkilöt esiintyivät, mm säveltäjäliiton Boris Jurgenson ja kongressin johtaja Emilia B. Rassina. Buffetpöydän ääressä katselin orpona musiikkikirjastoväen riemukkaita kohtaamisia ja mietin, minkälaisia strategioita juron ja umpimielisen suomalaisen pitäisi nyt ottaa käyttöön. Päätin noudattaa IAML-konkari Maarit Koskelan neuvoa ja lyöttäytyä aamiaisella aina uuteen ennestään tuntemattomaan seurueeseen. Ja näin sitten teinkin, vaikka joku saattoi joskus kulmiaan kohotellakin!

Ensimmäisenä aamuna osallistuin Roger Fluryn vetämään ensikertalaisten tapaamiseen, jossa tutustuin heti Hollannin IAMLin tuoreeseen puheenjohtajaan Jantien Dubbeldamiin, josta sainkin mainiota seuraa moneen menoon. Ennustan hänelle nousujohteista uraa IAMLissa! Energinen Jantien oli etukäteen pyytänyt kotimaan kollegoitaan tutustumaan ohjelmaan ja tarjoutunut seuraamaan heitä kiinnostavia sessioita. Hyvä idea! Jantien myös kirjoitti joka päivä blogia kongressitapahtumista. Iltapäivällä esiteltiin kansalliset raportit, ja oli ilo välittää Jaakko Tuohiniemen ytimekäs selonteko Suomen toiminnasta.

IAMLin tulevaisuus pohdinnassa

Tiistaisessa täysistunnossa käytiin keskustelua liiton tulevaisuudesta. Aiheesta alustivat Michel Fingerhut ja Ole Bijsberg. Järjestön postituslistalla esitetyt uudistusehdotukset olivat herättäneet joitakin kauhistuneita vastareaktioita, mutta eivät juurikaan laajempaa keskustelua. Ovatko jäsenet siis tyytyväisiä nykytilanteeseen vai eikö vain kiinnosta? Jäsenistö ikääntyy eikä nuoria jäseniä näytä tulevan lisää.

Kokouksessa kysyttiinkin, oliko paikalla alle kolmikymppisiä, ja vain yksi ilmoittautui. Hänkin valitteli epävarmaa työllisyystilannetta, joka ei juuri rohkaise osallistumaan järjestötoimintaan. Itse asiassa alle nelikymppinenkin taitaisi olla IAML:n mittakaavalla nuori. IAML:n työskentelytavat heijastelevat vanhemman ikäpolven tottumuksia. Nykyään tietoa tuotetaan ja välitetään toisin: keskustelussa muistutettiin yhteisöllisen median hyödyistä. Nuorten jäsenten tavoittamiseksi sen käyttö olisi välttämätöntä.

Talouskin on tiukalla ja budjetti edelleen pienenee. Nyt tulisi miettiä, miten jäseniä voitaisiin aktivoida, miten saataisiin selville, mitä jäsenistö todella haluaa järjestöltä ja miten toimintaa voitaisiin tehostaa myös kongressien ulkopuolella. IAML on perustettu jo 1950-luvulla, ovatko sen tavoitteet siis yhä kohdallaan ja rakenne toimiva? Yleisesti oltiin sitä mieltä, että tavoitteet ovat edelleen ajankohtaisia. Kirjastonhoidollisen ammattitaidon merkitystä pitää edelleen korostaa. Musiikkikirjastoihmiset ovat huonoja tuomaan esille omaa asiaansa ja ulkopuolisia musiikin kompleksisuus pelottaa. Järjestön tulisi antaa näkyvyyttä ja neuvotteluvoimaa.

IAMLin toiminta tuntuu myös monessa suhteessa jähmeältä ja hierarkkiselta. Monet ryhmät kokoontuvat keskustelemaan vain vuotuisissa kongresseissa, pitäisi kuitenkin saada myös tuloksia aikaan, Toisaalta monissa jaostoissa tehdään tärkeää työtä, joka jää piiloon. Nykyisin järjestön pitäisi pystyä reagoimaan ajankohtaisiin ilmiöihin ja tapahtumiin nopeammin. Tällä hetkellä esim. nettisivut kertovat vain siitä, mikä IAML on, kun ne voisivat välittää jäsenille tietoa ja koulutusta. Esimerkiksi musiikkioppilaitosten kirjastojen tiedonhaun opetusmateriaali ja koulutusohjelmat suunnitellaan nyt joka laitoksessa erikseen, kun nettisivujen kautta tehtyä työtä voitaisiin jakaa muidenkin hyödyksi. Ehdotettiin muun muassa, että IAMLin kansallisten jaostojen pitäisi ottaa kantaa esitettyihin uudistusehdotuksiin.

Ruotsin Christina ja Outi Rantanen Lenin-kirjaston edessä

Sessiosta sessioon – käsikirjoituksia ja digitointiprojekteja

Sessioissa esiteltiin erilaisia digitointiprojekteja, musiikkikirjastojen ja -arkistojen erikoiskokoelmia, käsikirjoitustutkimusta ja monia hyvin erikoistuneita tutkimusprojekteja. Valitsin sessiot usein vähän kokeilumielessä ja tietysti menin kuulemaan uusien tuttavuuksieni puheenvuoroja, vaikka niiden aiheet saattoivat tuntua aika kaukaisilta. Tulomatkalla olin tutustunut amerikkalaisopiskelijoihin, jotka olivat saaneet matkastipendin esitelläkseen musiikin kopioijia käsittelevää tutkimusprojektiaan. Tällaisen yleisen kirjaston lattapään mieleen hiipi kyllä sopimaton ajatus, että mitä väliä, kuka sen nuotin on kopioinut! Kai tällaistakin tutkimusta tarvitaan, voihan se avata sävellysprosesseja, antaa tietoa esityskäytännöistä ja vaikkapa musiikkialan kaupankäynnistä.

Isäntämaan kirjastot ja kokoelmat olivat saaneet ohjelmassa paljon painoa. Sessioissa esittäytyivät esim. Venäjän kansalliskirjasto Pietarissa, Karjalan tasavallan kansalliskirjasto Petroskoissa, ja Tanejevin kirjasto Tšaikovski-konservatorion yhteydessä, jossa sitten

vierailimmekin. Esittelyssä oli myös erilaisia projekteja, kuten brittiläinen *musicSpace*, jonka tarkoitus on muokata eri tietokantojen metadataa helpommin ymmärrettävään muotoon, tai kreikkalaisen Lilian Voudouri -musiikkikirjaston länsimaisen taidemusiikin historiaa koululaisille esittelevä nettisivusto.

Menin aina kiinnostuneena kuuntelemaan ennen kaikkea yleisten kirjastojen jaoston ohjelmaa. Kiinnostavia olivat esimerkiksi Médiathéque Musicale de Paris'n chanson-kokoelma, jota esitteli Anne La Ley ja Tokion Kenzai-yliopiston Harumichi Yamadan ripeä läpileikkaus japanilaisen populaarimusiikin historiasta. Menin suurin odotuksin kuulemaan Tšaikovski-konservatorion tutkijan esitystä, jonka otsikko oli Popular music in Russia. Puhujan voimakas aksentti saattoi pudottaa minut kärryiltä, mutta johtopäätös oli ymmärtääkseni se, että nykyinen popmusiikki on kadottanut venäläiset juurensa, se on pelkkää länsimaisten hittien kopiointia ja vieläpä surkeasti esitettyä. Pietarin kansalliskirjaston puheenvuorossa mainittiin suurena ongelmana vapaakappaleina saatava luokaton roska, joka täyttää hyllyt ja vie aikaa tärkeämmiltä töiltä. Ilmeisesti IAML:ssa populaarimusiikki ei ole mitenkään kovassa kurssissa.

Kielimuurin olemassaoloa Venäjän ja muun maailman välillä ei voi kieltää. Puolin ja toisin tarvittiin tulkkausta ja apuna toimineiden opiskelijoiden kielitaito oli aika vaihteleva. Dialogia ei oikein voi syntyä, kun asia ymmärretään väärin. Kulttuurierokin tuntuivat: venäläinen tieteellinen puheenparsi on vielä konservatiivisempaa ja muodollisempaa kuin lännessä. Ensikertalaisena olisin toivonut hiukan yleisöystävällisempiä puheenvuoroja.

Emilia Rassina esittelee Tanejev-kirjastoa (Kuva Outi Rantanen)

Kirjastovierailulla ja Glinka-museossa

Me yleisten kirjastojen ihmiset pääsimme vierailulle Bogoljubovin taidekirjastoon (www.bogolulib.ru). Kaunis 1800-luvun rakennus on kuvataiteilija Aleksei Petrovitš Bogoljubovin koti, jossa nyt toimii kodikkaan sokkeloinen yleinen kirjasto. Kirjastossa järjestetään konsertteja ja muita tilaisuuksia lähes päivittäin, taidenäyttelyt vaihtuvat ja lastenkirjastossa toimii mm. piirustuskoulu. Tutustuin retkellä ruotsalaisiin kollegoihin Christel Rosenborgiin Solnan kirjastosta ja Christina Wengströmiin Gävlen kirjastosta. Molemmat olivat käyneet Suomessa opintomatkalla ja etenkin Helsingin Kirjasto 10 oli tehnyt vaikutuksen. Christina oli jopa kopioinut Gävleen kymppikirjaston stagen, josta on kuulemma tullut suunnattoman suosittu: esiintymistila on varattu kuukausiksi eteenpäin. Bogoljubovin kirjastossa pantiin kyllä paremmaksi: esiintymislavoja taisi olla peräti kolme, ja todellakin hiukan Kympin stagea juhlavampia!

Christine Gävlestä ja Christel Solnasta (Kuva Outi Rantanen)

Kirjastot saattoivat näyttää hiukan vanhanaikaisilta suomalaisiin kirjastoihin verrattuna, mutta asenne oli aktiivinen ja ulospäin suuntautuva. Konserttien ja muiden musiikkiin liittyvien tilaisuuksien järjestäminen tuntui olevan aivan vakiintunut toimintamuoto. Erikoisen suosittuja olivat musiikkiaiheiset tietokilpailut!

Monet kirjastonhoitajat näyttivät olevan myös muusikoita: kirjastoa esitellessään oppaamme saattoi istahtaa pianon ääreen ja vetäistä pätkän Tšaikovskia - tai Tolstoita, saimme nimittäin Bogoljubovin taidekirjastosta tuliaisiksi nuotit valssiin, jota väitetään Leo Tolstoin säveltämäksi. Omia piirroksiaan ja taidefilosofiaansa esitellyt eksentrinen kirjastotyöntekijä jäi myös mieleen: kirjastothan ovat aina ja kaikkialla ottaneet suojiinsa erikoislahjakkuuksia, joiden on syystä tai toisesta ollut vaikea muualta löytää paikkaa itselleen.

Glinka-museon aarteita ihaillaan (Kuva Outi Rantanen)

Retkipäivän Musikaalinen Moskova –kierros oli erinomainen ja huipentui käyntiin Glinkan musiikkimuseossa (www.glinka.museum/eng/index_eng.html) Siellä tutustuttiin pysyviin näyttelyihin venäläisen musiikin historiasta ja maailman kansojen soittimista, sekä vaihtuvaan näyttelyyn Kuvia Venäjästä. Museolla on myös arvokas käsikirjoituskokoelma, jota meille esiteltiin liikuttavalla antaumuksella. Minäkin yritin kovasti eläytyä hetken ainutlaatuisuuteen ensimmäisen venäläisen oopperan ja Šostakovitšin seitsemännen sinfonian äärellä. Museo elää kuitenkin myös nykyhetkessä ja järjestää myös paljon tilaisuuksia kaikille ikäryhmille lapsista vanhuksiin, ja siellä on pidetty jopa tanssit.

Hienoja konsertteja ja loistava metro

Meillä oli tilaisuus kuulla myös monia upeita musiikkiesityksiä. Pratum integrum-yhtye esitti nuorekkaalla rock-asenteella vanhaa musiikkia kauniissa Paškovin talossa. Tšaikovski-konservatorion pienessä salissa juhlittiin venäläisen avantgarden viittäkymmentä vuotta ja ohjelmassa oli mm. Gubaidulinaa, Denisovia ja Schnittkeä. Sävellyksistä uusin oli Faradz Karajevin *Monsieur Bee line – eccentric* vuodelta 2005. Konsertti oli hämmästyttävän hauska ja jännittävä.

Minulle ehkä mieleenpainuvin musiikkikokemus oli kuitenkin Glinka-museossa nähty theremin-esitys. Kuulimme Bach-Gounod'n Ave Marian ja Aljabjevin Satakielen. Esitystä tuijotti kuin lumottuna, se oli taikuutta!

Theremin-taikuutta Glinka-museossa (Kuva Outi Rantanen)

Yhden taksimatkan jälkeen jokainen tajuaa, että kaikki muut matkustustavat kuin metro ovat Moskovassa sulaa hulluutta. Maanpäällinen liikenne on kaoottista, mutta metro on kaunis ja toimii loistavasti.

Aurinko paistoi, kaukasialaisten ravintoloiden ruoka oli hyvää ja ehdinpä vielä Tretjakovin galleriaankin, kun jätin väliin yhden iltapäivän sessiot. Vaan paljon olisi vielä ollut nähtävää!

* * *

Ensikertalaisella ei ole vertailukohteita, mutta nähtävästi Moskovan IAML:n osanotto jäi huomattavasti tavanomaista vähäisemmäksi. Osallistujalistassa oli runsas 250 nimeä, joista melkein puolet venäläisiä. Kokous oli iso pelinavaus Venäjän suuntaan. Isännät tekivät parhaansa saadakseen vieraat viihtymään ja saivat toivottavasti kovasti tavoittelemiaan kontakteja solmituksi. Oletettavasti moni kongressin vakiokävijöistä jätti Moskovan väliin säästääkseen voimiaan ensi vuotta ja Dublinia varten, jossa varmaan koolla on taas isompi joukko. Moskova nimittäin on ihana, valtava, mutta myös kovin uuvuttava.

Lopuksi vielä sitaatti yhdestä lempirunostani Sergei Jeseninin Kapakka-Moskovasta (suomennos Pentti Saaritsa):

Rakastan tätä koukeroista kaupunkia,
olkoonkin raihnainen ja turpea.
Sen kupoleilla lepää liikkumatta
kultainen, unelias Aasia.

Kuva Saara Vuorijoki

Mr. Jari Eskola, Fimic

■ Suomalaisen musiikin tiedotuskeskuksen nuotisto sai alkuvuodesta uuden vetäjän. Samoihin aikoihin tiedotuskeskuksen luonne muuttui, kun siitä tuli Teoston alaorganisaation sijasta monen suomalaisen musiikin alan järjestön yhteinen yhdistys. Kyselimme nuotiston uudelta esimieheltä, Jari Eskolalta, tuoreita kuulumisia ja lähitulevaisuuden näkymiä. Kysymykset esitti Heikki Poroila, kuvat otti Saara Vuorijoki. ■

Fazerilta maailmalle

Minkälaista reittiä olet päätynyt Fimiciin?

Taustaltani olen musiikkitieteilijä, kuten niin moni muukin täällä Lauttasaarentie ykkösessä. Työura alkoi Fazerin kustantamon orkesteriosastolla 1990-luvun puolivälissä. Vanhaa Fazeria oli silloin vielä kosolti jäljellä, sillä yritys oli siirtynyt Warnerille vain hieman aiemmin. Tapiolan toimitiloissa majailivat niin Fazer Records, Fazerin musiikkikerho, Finlandia Records kuin molemmat kustantamotkin – populaarimpi Fazer Kustannus ja klassisempi Edition Fazer. Sieltä oli lyhyt matka Espoon kulttuurikeskukseen, jonne siirryin 1998 Tapiola Sinfoniettan vastaavaksi nuotistonhoitajaksi. Tein konserttikauden 1999-2000 nuotistonhoitajan sijaisuuden Finlandia-talolla Helsingin kaupunginorkesterissa. Näiden kokemusten myötä aloin innostua ammatista ihan toden teolla.

Oma instrumenttini on saksofoni, eikä sillä pääse sinfoniseen hauskanpitoon mukaan kuin tuiki harvoin, ja silloinkin vain modernimman ohjelmiston parissa. Mutta nuotiston kautta tunsin olevani ihan musisoinnin ytimessä. Tapiolasta käsin tein sitten vielä yhden lyhyeksi jääneen sijaisuuden Fazerille – siis Warner/Chappell Music Finland, A Warner Music Group Companyyn – kustannustoimittajana. Syyskuussa 2001 pakkasin nimittäin kamppeeni ja muutin Ruotsiin. Göteborgin konserttitalosta tuli työnantajani vuosiksi 2001-2007 ja olin siellä orkesterinuotiston esimiehenä neljän hengen nuotistotiimissä. (Sekä IAML 2006 -kongressin paikallisessa järjestelykomiteassa!)

Göteborgista käsin olin virkavapaalla kahdesti: yhden kevään Yhdysvalloissa, työvaihdossa tutustumassa amerikkalaisten orkestereiden nuotistoihin ja työkult-

tuuriin. Kuukausi New Yorkin filharmonikoissa, Minnesota Orchestrassa ja Dallasin sinfonikoissa kussakin, osana heidän tiimiään, hyvässä ja pahassa, antoi kyllä työkalut kaikkiin tilanteisiin. Yhden vuoden olin Saksassa amerikkalaisen EMS Music -yrityksen Euroopan toimiston vetäjänä. EMS on orkesteri-, kamari- ja kuoronuottien jälleenmyyjä ja sellaisena yksi suurimmista itsenäisistä toimijoista.

Göteborgissa sain kokea Neeme Järven pitkän kauden viimeiset vuodet, koko Mario Venzagon kauden – Mariohan aloittaa nyt Tapiolassa – sekä Gustavo Dudamelin ”löytämisen”. Jos kerran voi sanoa olleensa paikalla kun historiaa kirjoitetaan, se oli kyllä BBC Proms -konsertti 2006, kun Dudamel loikkasi lyhyellä varoitusajalla tuuraamaan sairastunutta Järveä. Yleisö suorastaan kihisi jännityksestä Royal Albert Hallissa, eikä aplodeista ja hurraahuudoista ollut tulla loppua. Soitettiin Sibeliusta, totta kai!

Keväällä 2007 siirryin lähemmäs koto-Suomea, Tukholman Konserttitalon orkesterikirjaston ja historiallisten arkistojen esimieheksi. Jos Göteborgissa asiakasryhmä oli ainoastaan Göteborgin sinfonikot orkesterimuusikon tarpeineen, niin Tukholmassa konserttitalon kaikki tuotannot, n. 400 vuodessa, kulkivat jollain tavoin nuotiston läpi, jos ei muuta, niin tuotantosuunnitteluun liittyvän informaation keräämisenä, tallentamisena ja jakeluna. Nuotiston esimiehenä olin osa konserttien tuotantotiimiä eli sitä nyrkkiä, joka pistää konsertit pystyyn. Vauhdikasta puuhaa.

Enemmän kuin nuotistonhoitaja

Virallinen tittelisi on ulkopuolisille aika mitäänsanomaton ”Palvelu- ja kehityspäällikkö”, sillä ei näyttäisi olevan mitään tekemistä nuotiston kanssa. Mitä se manageri Fimicin kontekstissa tänä päivänä tarkoittaa, mihin kaikkeen täytyy taipua ja ulottua?

Fimicissä väki on jaettu kahteen tiimiin työtehtävien mukaan ja tiimien vetäjät ovat päälliköitä. Perinteinen asiakaspalvelu kuuluu minun vetämälleni tiimille, tiedotus ja promootio Heli Lammen vetämälle tiimille. ”Palvelu” tulee siis ihan suoraan tuosta asiakas- ja tietopalvelusta, joista nuotistoon liittyvät asiat ovat yksi osa-alue. ”Kehitys” tarkoittaa puolestaan työvälineiden ja -tapojen sekä tarjottavien palveluiden kehittämistä, sisäisesti ja ulkoisesti. Se ei tarkoita, että minä itse niitä kehittäisin, vaan sitä työtä tehdään tietenkin yhdessä tiimin ja koko organisaation kanssa. Päällikkyyteen tulevat luonnollisesti myös työnantajalle kuuluvat eli työnjohdolliset ja organisatoriset asiat, valmistelut, seuranta, sidosryhmäsuhteet jne.

Nyt kun ”uuden” Fimicin myötä ei ole enää jaottelua tai vastakkainasettelua eri genrejen, tekijöiden eikä esittäjienkään välillä, se toisaalta helpottaa tilannetta, koska kaikki, koko musiikin kenttä, ovat toiminnassamme mukana. Toisaalta se asettaa melkoisia paineita ja odotuksiakin, myös koko kentän tuntemiseen. Itselleni nykykansanmusiikki on ollut vieraampi laji, mutta olen ilolla käynyt läpi levystömme aarteita. Täytyy sanoa, että eläväinen ja kovatasoinen on suomalainen musiikkikulttuuri!

Fimicin kokonaan englanninkielisillä verkkosivuilla nuotiston nimenä on Fimic Sheet Music Library. Henkilökuntaluettelosta on kuitenkin hiukan vaikea hahmottaa, kuinka moni käytännössä tekee tällaisia kirjastonomaisia palveluita.

Pakkaa laitettiin uusiksi vuoden 2008 organisaatiouudistuksessa, jossa nykyinen kahden tiimin rakenne luotiin. Käytännössä kaikki palvelutiimin jäsenet tekevät nuotistoon liittyviä töitä, mutta kukaan ei vain ja ainoastaan niitä. Kari Laitinen ottaa vastaan tilauksia ja vastaa kyselyihin, mutta vastaa myös klassisen musiikin levystöstämme sekä tietyistä muista projekteista. Anna Pienimäki on yhteyshenkilö säveltäjäasiakkaillemme sekä tekninen mestarimme. Paulina Partanen monistaa ja digitoi nuotteja tilauksesta ja tilaamattakin sekä vastaa kevyen musiikin levy-arkistosta. Paulinan vastuulla on myös A-kappalearkistomme. Kyselyihin vastaan myös minä, samoin kuin otan vastaan tilauksia tarvittaessa.

Lehtileikearkiston aktiivisesta kartuttamisesta on luovuttu elokuun alusta. Arkisto säilyy yhä osana Fimiciä ja onkin kattavuudessaan ainutkertainen. Mutta sen käyttöaste on ollut aktiivisen ylläpidon kustannuksiin nähden vähäinen ja siksi tällainen päätös tehtiin. Internetistä ja lehtien omista hakupalveluista löytyvä tietomäärä on osaltaan ohjannut käyttäjiä nettiin.

Enemmän kuin nuotisto

Fimicillä on laaja kotimaisen musiikin käsikirjoitusten ja niiden kopioiden kokoelma. Millaisena itse koet tämän tavallaan vanhanaikaisen elementin painoarvon käytännön palveluissa? Millainen rooli nuotiston palveluilla on määrällisesti kaikesta toiminnasta? Onko pikkuhiljaa kasvaneella äänitekokoelmalla minkäänlaista yleistä merkitystä Fimicin toiminnassa, erityisesti verrattuna nuotistoon?

Kun oma tähänastinen työurani on vahvasti esittävän säveltaiteen tukitoimintojen puolella, niin tiedän takuuvarmasti, että niin kauan kuin musiikkia esitetään, tarvitaan myös nuotteja. Nuotistolla (siis nuottikokoelmalla) on kolme funktiota: se on selailuarkisto, josta löytyy jokseenkin kaikki sävelletty suomalainen taidemusiikki sekä keskeisin osa big band- ja viihdeorkesterimusiikkia, koskee niin kustannettua kuin

kustantamatontakin. Selailuarkistona se on kaikkien käytettävissä paikan päällä. Toisekseen tuo samainen nuotisto on käyttöarkisto, josta Fimicin levittämät nuotit lähetetään asiakkaille. Kolmanneksi se on promootioarkisto, josta pro- ja reaktiivisesti laitetaan melkoinen määrä nuotteja menemään maailmalle. Usein levyn kanssa, jos kaupallinen levy on olemassa. Nuotti on yhä edelleen paras tapa hahmottaa musiikkia, ja siksi täysin keskeinen työkalu etenkin nykymusiikin promoamisessa.

Fimicin levystö pitää sisällään lähes kaikki suomessa julkaistut kotimaista modernia klassista musiikkia sisältävät levyt sekä melkoisen määrän muiden genrejen levyjä. Samoin on Ylen kantanauhoista tehtyjä kopioita, joita voi käydä kuuntelemassa tiloissamme. Suuri merkitys levystöllä on myös omalle henkilökunnalle. Meidänhän on tiedettävä, millaiselta se uusi musiikki kuulostaa, jotta voimme siitä kertoa, mutta pitää tietää myös mitä levyjä on saatavilla.

Levystö nivoutuu osaksi palveluitamme siten, että tutkijat ja kapellimestarit, myös opiskelijat, käyvät partituurin kanssa kuuntelemassa musiikkia, mutta levystötietokannasta pystymme todella näppärästi jakamaan tietoa uloskin päin, kun asiakas etsii jonkun tietyn säveltäjän (tai esittäjän) levytyksiä. Kun kesälomien aikana päivystin tietopalvelussa, niin ainakin Pingoud'n, Hannikaisen ja Suolahden teosten levytyksiä kyseltiin. Meillähän on nettisivuilla jatkuvasti päivittyvä lista uusista julkaistuista levyistä, mutta myös säveltäjäkohtaiset diskografia-listaukset.

Lähinnä digitaalisia palveluita

Onko nuotiston palveluvalikoimassa tapahtunut vuoden parin sisällä mitään uutta? Onko paperikopioiden tekemisestä ruvettu siirtymään PDF-kopioihin ja niiden suoraan toimittamiseen asiakkaille?

PDF on mitä suurimmassa määrin tätä päivää. 99% meille tulevasta materiaalista, siis säveltäjien toimittamista teoksista, tulee digitaalisessa muodossa, joko PDF:änä tai notaatio-ohjelman tiedostona, josta teemme PDF:n. Fimicin nettisivuilla on kattava valikoima PDF-partituureja (joko kokonaisia, tai suurten teosten kohdalla otantoja) ihan kotiin ladattavassa muodossa, joskin pienemmällä resoluutiolla.

Myös ns. vanhaa teoskantaa digitoidaan jatkuvasti ja paperimuotoista A-kappale-arkistoa pienennetään. Uusimuotoinen sopimus säveltäjäasiakkaidemme kanssa antaa mahdollisuuden näiden PDF:ien promootiokäyttöön netissä, mutta esitysmateriaalit toimitetaan yhä edelleen paperinuotteina. Tähän on useitakin syitä, joista käytännöllisin on se, että harvalla on kotonaan sellaisia laitteita, joilla pystyy suurikokoisten stemmojen tai partituurien tulostamiseen alkuperäisessä koossa. Kun meiltä lähtee painettu paperinuotti, niin se on valmistettu ammattimaisesti ja vastaa niitä odotuksia, joita musiikin esittäjillä on.

Uutta on myös aiktiivinen digitointipalveluiden markkinointi. Parhaillaan digitoimme UMOn kotimaisen big band -musiikin nuotistoa.
Fimicistä tuli jokin aika sitten itsenäinen yhdistys, jonka pitkä suhde Teostoon katkaistiin tekemällä siitä vähän isomman taustajärjestöjen valikoiman yhteinen yhdistys. Kertoisitko vähän tämän uudistuksen tarkoituksista ja ensimmäisistä kokemuksista?

Tärkeää oli vahvistaa Fimicin kaltaisen arvostetun ja tarpeelliseksi todetun organisaation toimintaa, ja laajentaa se kattamaan koko musiikin kenttä. Meillä on strategia ja selvät sävelet toiminnan suhteen, ja sen mukaan edetään.

Fimic verkkomaailmassa ja maailmalla

Minkälaisia isoja haasteita näet Fimicin ja erityisesti sen nuottipuolen palveluiden taivaalla? Onko verkon nopea kehitys muuttanut toimintakuvioita? Onko Fimicin ollut pakko lähteä Facebook-maailmaan?

Asiakkaat ovat tottuneet siihen, että netistä löytyy kaikki. Siksi mekin siirrämme omaa tietopankkiamme nettiin jatkuvana prosessina. Nyt tietoa on hyvin kattavasti elävistä säveltäjistä ja jopa heidän partituurejaan pystyy katselemaan ruudulla. Panostusta tulevaisuudessa tehdään myös soivaan materiaaliin, mutta varsinkin orkesterimusiikin osalta lupien saaminen asettaa haasteensa.

Fimic on ketterä asiantuntija, ja elämme ajassa. Sosiaalinen media on yksi relevantti foorumi kohderyhmien tavoittamiseen, ja siksi mekin olemme mukana.

Millainen on Fimicin ja erityisesti nyt "uuden Fimicin" asema kansainvälisessä tiedotuskeskusten maailmassa (IAMIC) ? Onko kansainvälinen yhteistyö lisääntynyt, vähentynyt vai pysynyt ennallaan? Mikä merkitys kansainvälisyydellä Fimicille on?

Otin ensimmäistä kertaa osaa IAMICin kokoukseen kesäkuussa. Dubliniin oli kerääntynyt kattava valikoima MIC-väkeä maailman eri kolkilta, mutta etenkin Itä-Euroopan maiden mukana oleminen oli tavattoman ilahduttavaa. Koin itse, että Fimic on arvostettu instituutio näissä piireissä. Edellisten johtajien viitoittamalla tiellä on jatkettu aktiivista verkostoitumista, ja luontevia suhteita maailman kollegoihin pidetään arvossa ja oleellisena työkaluna. Teknisten ratkaisujen suhteen Fimic on aivan kärkikastia ja saamme resursseillamme aikaan enemmän kuin monet suuremmat MICit. Syksyllä meille onkin tulossa kaksi IAMIC-kollegaa viikon tutustumiskäynnille,

sana työvaihto-ohjelmaa. Yksi tulee Kanadasta ja toinen Sloveniasta.

Kansainvälisyys on osa Fimicin arkipäivää, koska merkittävä osa verkostoista ja yhteistyökumppaneista on ulkomailla. Pohjoismainen järjestötason yhteistyö on aina ollut vahvaa ja on sitä yhä edelleen mm. yhteishankkeiden muodossa, mutta maailma ei lopu Kööpenhaminaan.

IAMICilla on erittäin mielenkiintoisia kansainvälisiä hankkeita tuloillaan. Jos mainitsen yhden, niin se olisi Composer Diaspora -hanke, jossa maasta toiseen muuttaneen säveltäjän musiikkia tuodaan esille hänen alkuperäisessä kotimaassaan, pyritään rakentamaan siltoja. Meillähän on omat ”tuonti”-säveltäjämme Rechberger, Kohlenberg, Livorsi jne.

Kertooko verkkosivujen englanninkielisyys siitä, että asiakkaat ovat nykyään pääasiassa ulkomaalaisia?

Vuoden 2009 nettisivu-uudistuksen ensimmäisessä vaiheessa teimme uusiksi englanninkieliset nettisivumme. Luotamme siihen, että kotimaiset käyttäjätkin löytävät sieltä tarvitsemansa tiedon. Tarvittaessa meiltä saa aina lisää tietoa tietopalvelusta. Suomenkielisiä nettisivuja koskeva suuri kysymys on, millaiset ne sivut olisivat ja millaista tietoa niillä olisi, jotta se ei olisi vain yksi portaali muiden joukossa? Millaiset sivut olisivat aivan uniikit ja toisivat jotain uutta kentälle? Millaiselle sivustolle on tarvetta? Erilaisia mahdollisuuksia pompotellaan, ideoita ja ajatuksia otetaan vastaan.

Asiakkaita on kaikkialta maailmasta. Nuottimateriaalia liikkuu eniten Suomessa, mutta ohjelmisto- ja säveltäjäkyselyitä tulee eniten Ruotsista ja Saksasta. Anglosaksisissa maissa kiinnostavat Sibeliuksen varjoon jääneet säveltäjät.

Millaisena näet Fimicin ja sen nuotiston ja muiden kokoelmien roolin suomalaisten musiikkikirjastopalveluiden kokonaisuudessa? Kuinka yksipuolinen suhde on, tarvitseeko Fimic meitä muita enää mihinkään?

Fimic on kokoelmineen ja toimintamalliltaan hyvin erikoistunut kirjasto, eikä oikeastaan kirjasto perinteisessä mielessä lainkaan. Me olemme hyvin lähellä sitä tiedon alkulähdettä, esim. säveltäjää, ja tietokantojemme kautta (myös netissä) tuodaan tätä tietoa koko kentän saataville. Vastaavasti me käytämme omassa tietopalvelutoiminnassamme muiden kirjastojen luomia palveluita, eli kyllä minusta kaksisuuntainen tie on kyseessä, vaikka me emme perinteinen julkinen kirjasto olekaan, vaan musiikin ammattilaisille suunnattu palveluorganisaatio.

Kun ajattelee miksi tiedotuskeskus perustettiin 1963, niin sehän tapahtui säveltäjien omasta aloitteesta arkistoimaan/dokumentoimaan heidän sävellyksiään ja laittamaan esitysmateriaalit liikenteeseen, jos sävellyksellä ei ollut kustantajaa. Siihen on pikku hiljaa tullut palikoita lisää, ensin muiden genrejen mukaan otto tiedotukseen, ja nyt ollaankin jo siinä tilanteessa että Fimic on mukana vetämässä erilaisia musiikkiteollisuuden kansainvälisiä b2b-vientihankkeita, tuo maahan eri musiikinalojen avainhenkilöitä ja tutustuttaa ja sitouttaa heitä suomalaiseen musiikkiin, käy kansainvälisillä messuilla levittämässä tietoisuutta suomalaisesta musiikki-ihmeestä… niin onhan se selvä, että toiminnan laajentuminen ja monipuolistuminen on myös vaikuttanut näihin kirjastollisiksi luettaviin toimintoihin. Nuottikokoelma on yhä edelleen kivijalka, kruununjalokivi ja ainutkertainen kulttuuriaarre, mutta se ei ole enää koko tekemisen ydin, vain osa sitä.

Kerro vielä jotain paljastavaa musiikin harrastaja Jari Eskolasta.

Häntä voi kuulla saksofonistina tuoreella Akateemisen saksofonikvartetin levyllä! (Joka kannattaa hankkia jokaisen kirjaston musiikkiosastolle!)

Kuva Saara Vuorijoki

Kuva Henrik Hausen

Nainen, runo ja laulu

■ Hartolan Vuorenkylässä asuva Marja Mattlar on suomalaisessa musiikkielämässä harvinainen tapaus. Laulaja-lauluntekijä, jonka musiikkia on tyylillisesti vaikea määritellä muuten kuin että iskelmää se ei ole. Runoilija ja säveltäjä, jolla on myös kyky tulkita omaa tuotantoaan omaperäisellä ja vaikuttavalla tavalla. Suomen maaseudulla elävä kosmopoliitti, joka on tehnyt yhteistyötä mm. Gabriel Yacoubin kaltaisen maailmantähden kanssa. Tekosyyn udella Marja Mattlarin kuulumisia tarjosi tänä syksynä ilmestynyt nuottikokoelma, jollaista on jo ehditty odottaakin pitkän uran tehneeltä artistilta. Kysymykset teki Heikki Poroila. ■

Sinulta on ilmestymässä tänä syksynä kokoelma laulujesi nuotteja. Miksi vasta nyt?

Nuottien julkaiseminen on kyllä ollut mielessä siitä asti, kun aloin julkaista äänitteitä eli vuodesta 1989, jolloin julkaisin c-kasetin ”Tunnustus”. Koska yhden naisen firmassa kuitenkin sekä taloudelliset että aikaresurssit ovat aina olleet rajalliset, tositoimiin sain ryhdyttyä vasta nyt. Aivan ensimmäisten äänitteideni laulujen nuotit, toisin sanoen kolmen c-kasetin vuosilta 1989, 1990 ja 1991 kokosin aikoinaan kolmeksi kopiovihkoseksi, joilla pitkään ruokin fanien ”nuottinälkää”. Olen myös lähettänyt yksittäisiä laulujen nuotteja pyytäjille, mutta aina on kyllä harmittanut, että nuottikirjaa ei ole.

Konkreettisen sysäyksen nuottikirjan kokoamiseen sain, kun tutustuin pari vuotta sitten graafikko Minna Mäkipäähän ja rupesimme yhdessä miettimään nuottikirjaa myös esteettisenä esineenä; ettei nuottikirjan välttämättä tarvitsisi näyttää tylsältä, vaan että se voisi olla myös kaunis. Tämä ajatus innosti ryhtymään tositoimiin.

Kokosin kirjaan ne laulut, joita nuotteina on eniten kysytty ja lisäksi otin mukaan lauluja, joista olen saanut eniten palautetta. Mutta mukana on myös lauluja, jotka valitsin intuitiivisesti, siksi että ne ikään kuin kuuluivat tähän kokonaisuuteen. Olen tehnyt satakunta laulua, kirjassa on niistä 29.

Sinulla on jo mittava diskografia, eikä levyilläsi ole muiden sävellyksiä. Sen sijaan levyjen sovittamisessa olet mielelläsi turvautunut muiden muusikoiden apuun, tunnetuimpina niminä Pekka Pohjola ja Yari. Miten kuvailisit itseäsi säveltäjänä?

En oikein osaa ajatella säveltämistä ja sanoittamista erillään, kun ne lauluntekoprosessissa kulkevat minulla limitysten. Tätä laulun tekemistä on jatkunut jo 40 vuotta, ja yhä selkeämmin minulla on mielikuva, että ikään kuin istuskelen ihmisyyden virran rannalla ja pyydystän elämän teemoja, meille kaikille yhteisiä. Joskus nappaa, joskus ei. Kun sitten kiehtova teema käy pyydykseen, sellainen josta tekee mieli sanoa jotain omaa, teen oman variaationi jostakin ihmisyyden teemasta eli laulun. Teema sisältää useimmiten sekä aihion melodiasta että aihion lyriikasta.

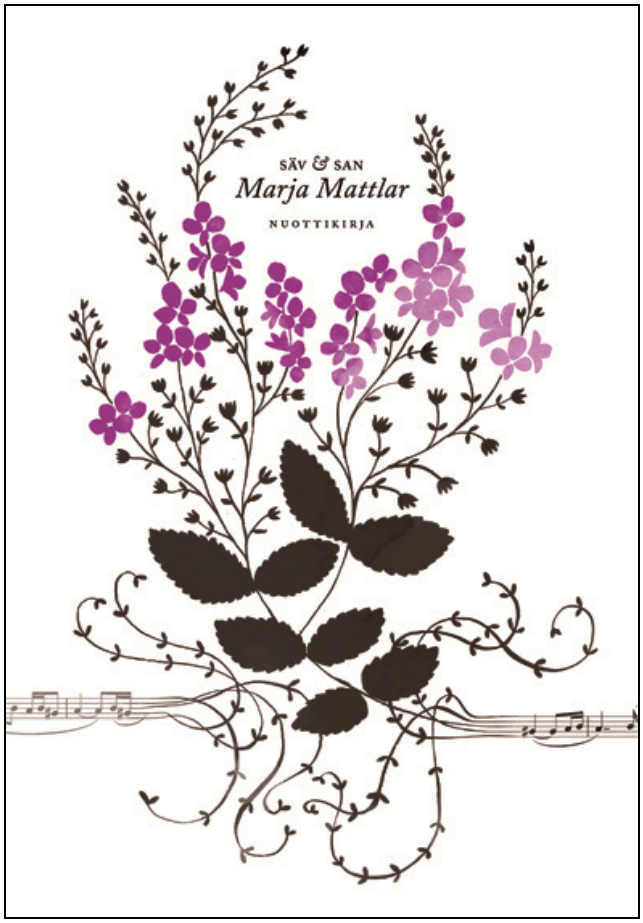

Entä laulujesi lyriikka, onko se ensisijassa runoutta, johon teet musiikkia vai synnyttääkö musiikkikin joskus omat sanansa?

Sävel ja sanat syntyvät minulla melkein aina yhteen kietoutuneina. Tämä tuli testattua muutama vuosi sitten, kun eräs tunnettu iskelmäsäveltäjä pyysi minulta tekstiä erään tunnetun iskelmälaulajan uudelle levylle säveltämäänsä melodiaan. Arvelin jo etukäteen, että tekstiä ei ehkä synny, että minusta ei ehkä ole tekemään pelkkää tekstiä, ei ainakaan tekstittämään jo valmista sävellystä. Vielä arvelevammaksi tulin, kun säveltäjällä oli myös melko tarkat raamit sille, millainen tekstin tulisi olla. Yritin kyllä laatia tätä tekstiä, aika hartaastikin, mutta en saanut aikaiseksi kuin kömpelön ja jäykän yritelmän. Säv & san – kuten nuottikirjani nimikin kuuluu – on siis minun juttuni!

Laululyriikkasi on kuvastoltaan moniin eri tunteisiin linkittyvää, mutta aika harvoin sitä voi mielestäni kuvata sellaisilla käsitteillä kuin ”hilpeä” tai ”kepeä”. Haluaisitko kertoa jotain lyriikkasi tästä puolesta, mistä kaikesta se ehkä kumpuaa?

Jotta saisin tekstin aikaiseksi, minun täytyy tavoittaa into yrittää sanoittaa jokin ilmiö, piirtää sanoilla jokin kuva, ilmaista jokin tunne. Jostain merkillisestä syystä iloiset ja hauskat asiat eivät synnytä minussa tuota sanoilla piirtämisen tarvetta. Ehkäpä kyse on siitäkin, että iloiset ja hauskat asiat harvoin jäävät pohdituttamaan, ainakaan pitkiksi ajoiksi, kun sen sijaan vakavampia asioita huomaan miettiväni pitkään, puolelta jos toiseltakin. Ikävä kyllä joidenkin laulujeni surullisuudesta on tehty johtopäätös, että olisin synkkä ihminen. Muistan eräänkin toimittajan, joka haastatteluhetken loputtua puuskahti yllättyneen oloisena: ”Kuinka näin surullisia lauluja voi tehdä noin iloinen ihminen!”

Olet aikoinaan tehnyt miehesi Tapio Mattlarin kanssa ratkaisun muuttaa maalle (Hartolaan) ja jättää ns. kulttuuripiirit taaksesi. Miten tämä ratkaisu on käsityksesi mukaan vaikuttanut taiteilijanuraasi sekä luovuuden että menestyksen näkökulmasta?

Lauluntekijän päätyö on mielestäni ajattelu – tuo mielen virran rannalla istuskeleminen – ja monistakin syistä ajattelu onnistuu minulle paremmin maalla kuin kaupungissa. Lisäksi maalla asuminen auttaa minua erottamaan olennaisen epäolennaisesta, mitä pidän hyvin tärkeänä etuna tässä pirstaloituneessa ja hälyisessä ajassa, jota elämme. Maalla eläminen mielestäni ruokkii luovuutta monella tärkeällä tavalla, mutta kyllä minä kaupungissakin haluan välillä käydä, hedelmöittämässä luovia ajatuksiani siellä.

Menestyksestä puhumisessa on minusta erotettava laadullinen ja määrällinen menestys. Laadullisesti olen mielestäni saavuttanut kaiken sen mitä ikinä osasin kaivata ja ulkomaankuviothan ovat olleet jo bonusosastoa. Määräpuolella ajattelen, että olisihan noita levyjä nyt voinut enemmänkin kaupaksi mennä, mutta ajoittainen vilkaisu myyntilistoihin ja soittolistoihin kertoo kyllä välittömästi, että tällä konseptilla se tuskin olisi onnistunut, vaikka olisinkin jäänyt kaupunkiin.

Olet suomalaiseksi laulaja-lauluntekijä-runoilijaksi harvinaisen kansainvälinen, yleensä suomen kielellä operoivat pysyvät tiukasti kotimaassa. Onko kansainvälinen urasi ja yhteistyösi Gabriel Yacoubin kanssa ollut puhdasta sattumaa vai olisitko ehkä muutenkin halunnut olla myös kansainvälinen taiteilija? Miten lyriikkasi on otettu vastaan Suomen ulkopuolella?

Olisin hyvin huono esimerkki jollakin urasuunnittelukurssilla, sillä olen aika lailla mennyt sydän edellä

minne olen mennytkin, urasuunnitelmia ei tekemisten jatkamista lukuun ottamatta ole ollut. Intuitiota olen aina kuunnellut tarkkaan, varsinkin sovittaja-tuottajayhteistyökumppania valitessani. Mielestäni käsikirjoittaja-ohjaaja Paavo Westerberg sanoo tästä hyvin: ”Taiteilijalla ei ole uraa, on vain sydän jota kuuntelee. Teen sitä mikä kiinnostaa ja samalla tulen tallanneeksi jonkin polun.”

En ajatellut mitään kansainvälistä uraa silloin, kun tuntui siltä, että Ranskassa toteutetaan laulelmatyyppisiä levyjä rohkeammin ja tyylitajuisemmin kuin Suomessa ja halusin ainakin yrittää päästä sen vuoksi tekemään ensilevyni siellä. Sattumaa varmaan oli, että osuin lähestymään Gabriel Yacoubia juuri, kun hän oli lopetellut yhden työn eikä ollut aloittanut vielä seuraavaa, niin että hän innostui lähtemään levyntekoon.

Sen kyllä opin Gabrielin kanssa työskennellessäni, että musiikki ihan oikeasti on kansainvälinen kieli. Että puhutteleva laulu puhuttelee, vaikka et ymmärtäisi sanaakaan siitä mitä lauletaan. Minulla on kyllä ensiavuksi kaikkien levyjeni kansivihkosissa laulujeni lyriikoista myös englanninnokset, jotka auttavat ulkomaalaisia kuulijoita ymmärtämään, mistä laulan. Innokkaimmat palautteet lyriikoista olen saanut muutamilta ulkomaalaisilta, jotka syystä tai toisesta ovat Suomi-friikkejä ja jotka ovat kuulemma innostuneet opiskelemaan kieltä laulujeni kautta.

Kuva Pekka Suomäki

Olet valinnut luovana taiteilijana hyvin itsenäisen linjan myös tuotantosi julkaisemisessa. Oma levy-yhtiö antaa mahdollisuuden päättää asioista, mutta myös sitoo voimavaroja. Millaisena olet kokenut ratkaisusi ja millaisena näet tällaisen itsenäisen luovan artistin tulevaisuuden verkkomaailmassa? Spotify-palvelusta ei Marja Mattlaria vielä löydy, oletko harkinnutkaan?

Tämä on ollut alusta asti ristiriitainen asia, koko tämän 20 vuoden ajan, kun ISIS Recordsia olen pyörittänyt. Välillä ratkaisu tuntuu epäinhimillisen raskaalta, välillä taas erittäin toimivalta yhtälöltä. Ratkaisevan tärkeää on ollut löytää sopivia yhteistyökumppaneita eri tahoilta, sillä enhän minä nyt sentään ihan kaikkea yksin tee.

Verkkomaailma se vasta ristiriitainen on. Ilmiselvästi netti tuo runsaasti vaihtoehtoja, joita ei ennen ole ollut, mutta toisaalta ongelmallista on tulla siellä oikeiden tahojen löytämäksi. Lisäksi minua harmittaa se, että äkkiä ”kaikkien” pitää olla MySpacessa tai Facebookissa tai Linkedinissä ja jos et niissä jo ole tai niihin ainakin ole juuri menossa, sinua kummeksutaan. Minulla on netissä informatiiviset ja huolella hoidetut kotisivut ja toistaiseksi se on riittänyt.

Julkaisit vuonna 1984 lapsille suunnatun luontomuistion Vaapukka, voikukka ja korvasieni. *Oletko missään vaiheessa harkinnut jatkaa tällaisia kirjallisia hankkeita, vai oletko nykyään ”vain” lauluntekijä ja muusikko?*

Musiikki syrjäytti kirjankirjoittamisen minussa vuonna 1989, aika ei yksinkertaisesti enää riittänyt molempiin. Tilanne ei välttämättä ole lopullinen, sillä vaikka eläkkeelle pääsy koko ajan karkaakin uusien eläkeratkaisujen myötä myöhemmäksi, kaipa minäkin eläkkeelle sentään joskus jään, ja luulenpa että kirjoittaminen odottaa minua viimeistään siellä, valmiina käymään kimppuun.

Suomessa äänitettyjen studioalbumiesi ytimekkäät otsikot Lumi – Vesi – Lintu *(kokoelma)* – Tuli ja Polku *luovat mielikuvaa ”pohjoismaisesta luontomystikosta”. Onko se millään tasolla oikea mielikuva? Mistä nämä nimitykset kumpuavat, kun eivät suoraan teksteistä?*

Levyjeni nimet ovat paitsi tärkeitä maallaeläjän jokapäiväisiä lähielementtejä, myös ulkomaanlevitystä silmällä pitäen valittuja: lyhyitä ja ytimekkäitä sanoja. Luonto on muuttunut tämän 30 luonnon keskellä eletyn maalaisvuoden aikana hyvinkin konkreettiseksi tekijäksi elämässä, mutta toisaalta luonnon yllätyksellisyys ja erilaiset luonnonilmiöt, joita riittää juuri niin paljon kuin ehdit huomioida, säilyttävät kyllä luonnon mystisyyden tunnun. Ehkä siis myös luontomystikko...

Lahjoitit aikoinaan hienoa Lumi-*albumiasi Suomen yleisiin musiikkikirjastoihin. Millaiseksi kuvaisit omaa suhdettasi kirjastoihin, mitä ne sinun mielestäsi suomalaisessa yhteiskunnassa edustavat?*

Kirjasto on ollut minulle aina todella tärkeä asia, sillä olen ollut intohimoinen lukija pikkutytöstä. Kirjastojen tärkeys on vain korostunut 1990-luvun laman jälkeen, kun kunnista riisuttiin kulttuurimäärärahat lähes olemattomiin ja kulttuurisihteerien virat ainakin pienillä maalaispaikkakunnilla lakkautettiin. Tuntuu että tuon jälkeen kirjastot ovat monessa kunnassa jääneet ainoina edustamaan pysyvää kulttuurin tyyssijaa ja tarjontaa.

Omassa työssäni olen huomannut, että yhä useammassa kunnassa konserttini luontevin paikka onkin kirjasto, eikä mikään kunnan virallinen konserttisali. Yleisöllä on matala kynnys tulla kuuntelemaan tuttuun ympäristöön, ilman että tarvitsisi miettiä miten pitäisi pukeutua, ja minulla esiintyjänä taas on hyvinkin luonteva olo laulaessani laulujani runokirjojen hyllyn edessä.”

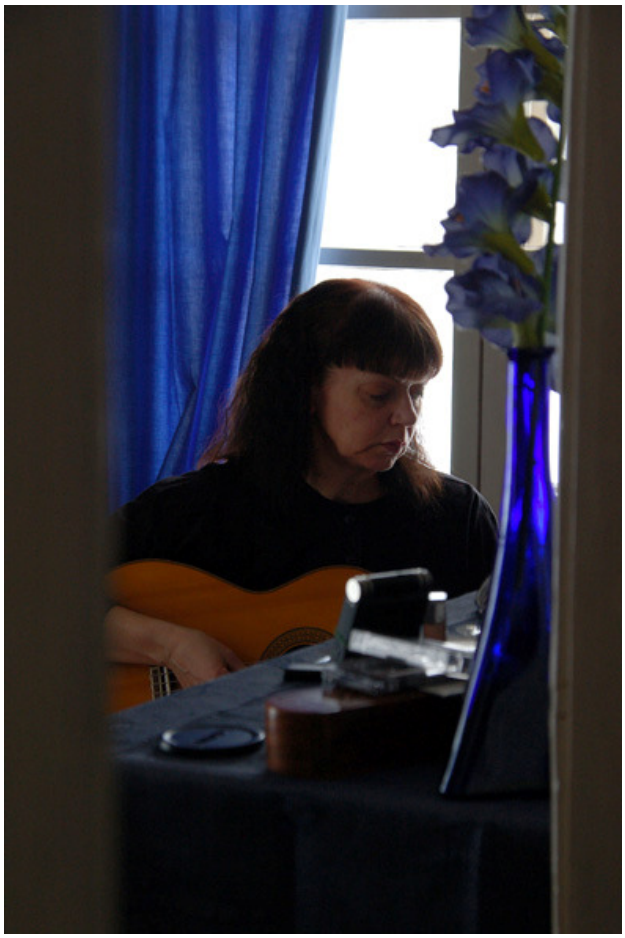

Kuva Pekka Suomäki

Marja Mattlarin diskografia 1991-2008

1991 – *Kirje täältä* (vinyylisingle)
1994 – *Pariisi – Vuorenkylä* (CD ja kasetti) + single Olipa kerran
1996 – *Lumi* (CD ja kasetti)
1997 – *Minä olen* (VHS-kokoelma) + single Mitä teen tälle ikävälle
1998 – *Marja Mattlar Belgiassa* (konserttitaltiointi)
2000 – *Vesi*
2002 – *Lintu* (kokoelma vuosilta 1991-2001) + single Lintu
2003 – *Tuli*
2007 – *Polku*
2008 – *Vuorenkylässä* (konserttitaltiointi)

Vantaalainen kirjastovirkailija Urpo Hartikainen tutustumassa pussitettuihin CD-levyihin

Kotelosta pussiin, siinäkö se?

Heikki Poroila

■ Helsingin keskustassa sijaitseva Kirjasto 10 eli Kymppi oli elo-syyskuussa tovin kiinni, kun kokoelman 40.000 CD-levyä siirrettiin kovista normaalikoteloistaan tanskalaismallisiin muovipusseihin. Moni vanhemman polven musiikkikirjastoihminen muistaa muovipussit menneisyydestä, jonne niitten oletettiin jääneenkin. Matkailu on kuitenkin avartanut ja kirjastojen tilanpuute on saanut vanhan idean syntymään uudelleen. Kävimme tutkimassa paikan päällä, miltä pussit näyttävät ja tuntuvat. Kyselimme samalla Kympin johtajalta, **Kari Lämsältä** taustatietoja ja ensimmäisiä reaktioita tähän mittavaan ja ei aivan halpaankaan operaatioon. Oman näkemyksensä esittää myös Kympissä tietopalvelukonsulttina toimiva **Lassi Kokkonen**. ■

► Kari Lämsä ◄

Kirjasto 10:n CD-levyt on siirretty kovista kansista pehmeisiin muovipusseihin. Miksi?

Koko pussitusprojekti lähti puhtaasti tilan tarpeesta. CD-levyt eivät enää mahtuneet hyllyihin, työskentelypaikkoja etsivät asiakkaat joutuivat usein kääntymään pois, kun istumapaikkoja ei löytynyt ja suosituimmat tapahtumat tukkivat koko salin, kun osallistujille ei löytynyt tilaa.

Vaihtoehtoina oli lisätilan vuokraaminen, kokoelman merkittävä karsiminen, CD-hyllymäärän lisääminen työskentelypaikkoja karsimalla ja lopettamalla suositut tapahtumat, tai aineiston siirto pusseihin.

Näistä vaihtoehdoista lisätilan vuokraamiseen johto ei suostunut, kokoelmasta karsittiin aineisto, joka ei ollut kiertänyt vuoteen, mutta se ei juurikaan auttanut, enkä usko että asiakaskunta olisi mukisematta hyväksynyt sitäkään, että suosittuja ja jo valmiiksi ahtaita työskentely- ja tapahtumatiloja olisi entisestään karsittu. Valitsimme siis pussituksen, joka mahdollisti kokoelman määrän säilymisen ennallaan ja tilan lisääntymisen.

Pussitettu CD vie n. 30 % siitä tilasta, minkä standardikotelossa oleva, joten tilan säästön lisäksi pystyimme siirtämään aineiston matalampiin hyllyihin ja saamaan siten lisää ilmavuutta valmiiksi matalaan postin vanhaan pakettivarastoon. Pussitetuista CD:istä on vuosien kokemus muissa Pohjoismaissa, eikä heidän kokemuksistaan tullut esille mitään sellaista, minkä takia pussit eivät toimisi myös Suomessa.

Levyiltä vapautunut tila otetaan muuhun käyttöön. Joko on tiedossa, miten tai mihin tila tullaan käyttämään?

Konkreettisin hyöty oli, että asiakkaiden istumapaikat saatiin pois CD-hyllyjen välistä. Aiemmin penkkejä ja tuoleja jouduttiin tilan puutteen takia sijoittamaan CD-hyllyjen väliin, mikä oli huono ratkaisu niin pöytien ääressä istujille kuin aineiston etsijöille, kummallekaan käyttäjäryhmälle ei riittänyt tilaa. Pussituksen avulla saatu tilansäästö mahdollistaa lukupaikkojen ja aineistojen sijoittamisen toisistaan erilleen. Kirjastosalin keskelle saatiin myös lisää kulkutilaa, kun aiemmin sali oli iltapäivisin ja varsinkin tapahtumien aikaan aivan tukossa. Tyhjää tilaa ei tulla täyttämään millään, se täytyy ihmisistä, tapahtumista, näyttelyistä ym. toiminnasta.

Palvelu näillä uusilla pusseilla on nyt pyörinyt muutaman viikon. Joko on talon pomon korviin kantautunut asiakkaiden kommentteja?

Jep, kommentteja on tullut heti avaamisesta lähtien. Kommentit ovat olleet pääosin positiivisia, asiakkaat ovat tykänneet, kun levyjä voi selata kansia katsellen, kuten he ovat levykaupoissa tottuneet tekemään. Myös ne asiakkaat, jotka lainaavat paljon aineistoa kerrallaan, ovat kiitelleet, kun pussitetut levyt vievät vähemmän tilaa ja ovat kevyempiä kantaa kassissa. Myös pussien esteettistä puolta on kehuttu, ovat kuulemma siistimmän näköisiä kuin kuluneet ja naarmuuntuneet kotelot. Mutta kyllähän ne pussitkin ajan myötä tuhriutuvat, joten lyhyeksi tämä ilo tullee jäämään. Henkilökunta taasen on tykännyt kun pussin yläosassa olevaan lärpäkkeeseen saa huomattavasti enemmän signum-tietoa kuin CD-kotelon selkämykseen, mutta en tiedä onko tällä informaatiolla merkitystä asiakkaille.

Myös negatiivista palautetta uudesta hyllyjärjestyksestä on tullut: ”Cd koteloitten muovikoteloitten poiston jälkeen levyjen selailu on muuttunut erittäin VAIKEAKSI. Esim. itse kävin aiemmin lainaamassa r´n´/rockabilly osaston levyjä, ennen oli helppo käydä PELKÄLLÄ KATSEELLA läpi koko tämä osasto, kun levykoteloitten päädyt näkyivät, nyt jos haluaa tsekata, onko joukossa jotain uutuksia tms., niin joutuu pläräämään nämä kaikki levylappuset läpi.”

Oulunkylän kirjastossa ollaan tekemässä sama koteloiden vaihto pusseihin. Onko tästä nyt tulossa Helsingin sisällä laajempikin ilmiö?

Ogelissa on sama ongelma kuin meillä, tilaa pitää saada lisää myös muulle toiminnalle kuin aineiston säilyttämiselle ja samalla halutaan pitää aineistovalikoima edelleen mahdollisimman laajana, joten myös he pussittavat CD:t. Ilmiön laajentumisesta en osaa sanoa, keräämme nyt kokemuksia ja niiden perusteella sitten katsotaan jatkoa.

CD-levyjen valmistaminen näyttää vastoin oletuksia jatkuvan, joten pussitusprojekti ei poista jatkossakaan tarvetta varastoida CD-levyjä, jotka eivät mahdu Kympin tiloihin. Onko Kympissä nyt esillä oleva levyjen määrä asiakkaiden kannalta riittävä vai pitäisikö Kympin saada nykyistä isommat tilat?

Tietenkin meidän pitäisi saada lisää tilaa. Kun katsoo kävijämääriämme (n. 50 000 / kk) suhteutettuna neliömääriin (800 m² asiakaskäytössä), niin meillä on joko liian vähän tilaa tai liikaa asiakkaita. Mutta lisätilan vuokraaminen ei valitettavasti ole tällä hetkellä mahdollista. Koetamme pitää kokoelman koon samana eli poistamme saman määrän vuosittain kuin hankimme, näin homma pysyy kasassa.

Entä keskustakirjastohanke, Postitaloon vai uudisrakennukseen Töölönlahden rannalle?

Sijainnin puolesta ehdottomasta Postitalon tontti, mutta ei missään nimessä Postitalon rakennus. Tietysti jos Postitalolle tehtäisiin ”Stockat” eli kuori jäisi ja sisukset tehtäisiin täysin uusiksi, niin sehän olisi varmaan paras vaihtoehto. Mutta nykyinen rakennus nykyisellä taloinfrastruktuurilla ja nykyisillä suojelumääräyksillä on mielestäni täysin mahdoton tulevaksi keskustakirjastoksi aikavälille 2017-2117.

Kympin tietotekniikkasuunnittelija Urpo Nylander silmäilee kovin mietteliäänä pussitusta odottavia digicpack-CD-levyjä.

► Lassi Kokkonen ◄

Onko Kympin henkilökunta ollut vaihdon suhteen yksituumainen vai onko väistämättömään muutokseen vain mukauduttu?

Kotelonvaihtoon suhtauduttiin ristiriitaisesti, eikä mitään yhtä kantaa asiasta ollut. Osa kokoelmaihmisistä (kuten minä) suhtautui luonnollisesti epäillen tilasuunnitteluun kokoelmien kustannuksella. Mutta yleisesti ymmärrettiin kokoelman suuruudesta johtuva pakottava tarve johonkin ratkaisuun. Eli hyväksyttiin ratkaisu ainoana mahdollisuutena, koska kokoelma haluttiin pitää kattavana ja ehkä mahdollisesti hieman jopa kasvavana.

Millaisia kokemuksia on Kympissä tai muuten ehditty saada pussien ja palautusautomaatin yhteispelistä? Kuulin melkoisista ongelmista ainakin Pasilan lajittelukeskuksessa, syynä pussin keveys.

Kympissä palautusautomaatti on toiminut pääosin erinomaisesti. Olin itse palauttamassa avausviikollamme pussitettuja levyjä n. 20 kuormalaatikkoa, eikä se tuottanut mitään sanottavia ongelmia. Olen huomannut, että lainausautomaatit välillä ”hylkivät” pusseja. Tuo mainitsemasi Pasilan lajittelukeskuksen ongelma vaikuttaa aika pahalta. Ilmeisesti he joutuvat palauttamaan pussitetun aineiston erikseen palvelualueen automaatissa.

Miten ammattilaisena arvioit pussin hyviä ja huonoja puolia asiakkaan ja asiakasta palvelevan henkilökunnan näkökulmasta?

Itse olen kyllä saanut toistaiseksi vain negatiivista palautetta asiakkailta. Jos on tottunut nopealla silmäyksellä kartoittamaan esim. rock ’n’ roll / rockabilly -hyllyn levyjen selästä, joutuu nyt pläräämään koko kokoelman. Toisaalta henkilökunnan kannalta saamme levyjä pienempinä pinoina nopeammin eteenpäin ja hyllytys on aika kevyttä, kun voi vain tiputtaa pussin oikeaan kaukaloon. Itse en ole koskaan ollut tuollaisen hyllymallin kannattaja, mutta asiakkaamme ovat vuosikausia toivoneet tuota hyllyratkaisua (kannet näkyvät jne.) Lisäksi pussin yläosassa oleva selkotarra on mielestäni kyllä kätevä nopeaan selaamiseen.

Pussi imaisee normaalin CD:n ja sen liitteen kivutta, mutta mm. digipackit ja tietenkin isommat boksit ovat ongelmallisia. Kun kävimme Kympissä, pääosa digipack-levyistä näytti olevan ikkunanlaudalla. Millainen projekti näitten kanssa on vielä edessä.

Digipackit tullaan todennäköisesti pussittamaan lähiaikoina. Sinänsä se on aika järjetöntä tilansäästöllisesti, koska digipackit tulevat sellaisenaan pussiin ja näin käytännössä vievät enemmän tilaa. Tästä syystä ne mahdollisesti myös jäävät pussittamatta. Boksit tulevat säilymään sellaisenaan, poikkeuksena oopperapaketit, jotka tullaan viimeisen suunnitelman mukaan purkamaan pussiin, jossa on tilaa enintään neljälle levylle ja libretolle.

Oulunkylä aikoo seurata Kympin esimerkkiä. Pitäisikö samaa suositella muillekin pääkaupunkiseudulla tai muualla Suomessa ratkaisuna tilanpuuteongelmiin?

Aika tuoreen kokemuksen pohjalta on vielä vaikea arvioida. Etenkin kun meidän projektimme on vielä niin keskeneräinen (klassinen vielä pussittamatta ym.) Sinänsä tuo ratkaisu näyttää tuoneen lisätilaa. Mutta tietty ahtaus vaivaa silti. Eli tilaa on, mutta levyhyllyt ovat aika ahtaasti. Täällä vain täytyy olla tuota oleskelutilaa.

Seudullisesti on syntynyt kulmienkohotusta sen takia, että koska Kympin kokoelma liikkuu ahkerasti myös muualla seudulla, me joudumme sopeutumaan pussiliikenteeseen siinä missä Kymppi (ja Oulunkylä). Miltä itsestäsi tuntuu, olisiko ollut järkevää suunnitella tällaista operaatiota myös seudullisesti?

Kyllä ainakin mielipidettä olisi voinut kysyä. Toisaalta kyllä seudullisestikin olisi varmasti löytynyt ym-

märrystä tuolle pakkoratkaisulle, vai kuinka? En kyllä näe todellakaan pahana, että kokoelmaihmisiä konsultoidaan kokoelmiin liittyvissä asioissa. Itse en ollut edes tietoinen siitä, että seututasolla tätä ei oltu mitenkään käsitelty.

► Heikki Poroila ◄

Jos CD:n koteloita ja Kympissä nyt käyttöön otettuja pusseja vertailee teknisinä ratkaisuina, voi listan tyyliin luetella esimerkiksi seuraavia hyviä ja huonoja puolia:

Kotelo
+ CD:n stardardikotelo seisoo omin voimin hyllyssä ja sen selkä on riittävän paksu alkuperäisen ja signum-informaation välittämiseen. Silmillä selaamaan tottunut voi käydä CD-hyllyjä läpi samalla tavalla kuin kirjahyllyjäkin.
+ CD-koteloon mahtuvat normaalisti kaikki pakettiin kuuluvat osat ilman eri toimia.
+ Kotelo rikkoutuu helposti, mutta se on myös nopeasti vaihdettavissa kohtalaisen halvalla. Kotelo myös kuluu, mutta ei erityisen nopeasti keskimääräisellä käyttömäärällä. Kotelon vaihtaminen on nopeaa, kun kaikki tarvittava informaatio kiinnitetään itse levyn paperisiin liiteosiin.
+ Kotelo suojaa sekä levyä että liitteitä varsin hyvin. Lattialle pudonnut kotelo hajoaa, mutta sisältö ei.
- Normaali CD-kotelo sisältää ”ilmaa” eli vie turhaa tilaa. Selvästi ohuempi digipack ei sitä tee, ei myöskään slim-kotelo, joita ei kuitenkaan käytetä kaupallisissa tuotteissa laajasti.
- Koteloissa olevia CD-levyjä voi säilyttää sekä kirjahyllyn että levykaupan tyyliin, mutta jälkimmäinen edellyttää erityiskalusteita.

Pussi
+ Pehmeästä muovista valmistettu pussi vie syvyystilaa vain noin kolmanneksen normaalin CD:n paksuudesta. Pystysuunnassa pussi on suurempi kuin CD:n normaalikotelo.
+ Pussit voidaan (ja käytännössä myös täytyy) asettaa selattavaksi kauppojen suosimaan tyyliin, mikä on monen asiakkaan kannalta luonteva tapa.
+ Pussi ei rikkoudu kovan muovin tavoin esimerkiksi pudotessaan lattialle.
- Pussin materiaali nuhjaantuu suhteellisen nopeasti, vaikka ei menisi varsinaisesti rikki.
- Pusseja ei voi säilyttää kirjahyllynomaisesti, vaan ne edellyttävät aina erityiskalusteet selailua varten.
- Pussien pitäminen järjestyksessä edellyttää aina fyysistä, sormilla tapahtuvaa selailua. Aakkosjärjestyksen virheitä on erittäin vaikea huomata, ellei satu juuri oikealle kohdalle.
- Etsityn pussin nopea paikallistaminen edellyttää aina fyysistä selailua. Pussipinojen keskinäisen järjestyksen looginen hahmottaminen ei aina ole helppoa (milloin liikutaan vaakasuoraan, milloin pystysuoraan).
- Erikokoisille CD-paketeille on hankalaa löytää omat pussit. Osa aineistosta joudutaan joka tapauksessa jättämään pussituksen ulkopuolelle.

Teknisten ominaisuuksien lisäksi koteloiden tai pussien keskinäiseen vertailuun täytyisi ottaa taloudelliset laskelmat (varaosat, uudelleentarroitus), joita ei tähän hätään kuitenkaan ole tarjolla. Voidaan silti arvioida, että kymmenien tuhansien CD-levyjen pussitus tarkoittaa väistämättä myös kymmenien tuhansien eurojen rahantarvetta.

Pussitusratkaisua voi kuitenkin arvioida myös tilankäytön strategioiden näkökulmasta. On kiistatonta, että tietyntyyppisten hyllyjen vertailussa pusseihin sijoitettua aineistoa saadaan mahtumaan enemmän kuin perinteisissä koteloissa olevia. On kuitenkin kyseenalaista, kyetäänkö pussituksella ratkaisemaan muita kuin tilapäisiä lisätilan tarpeita. Vaikka pussissa oleva CD vie vähemmän tilaa kuin kotelossa oleva, uusien levyjen hankkiminen syö ajan kanssa saavutetun tilansäästön, elleivät poistot ja varastointi ole uutuushankinnan suuruisia.

Tärkein kysymys lienee silti kiistatta se, merkitseekö koteloitten vaihtaminen pusseihin asiakkaiden kannalta parannusta vai huononnusta palveluun. Kuten arvata saattaa, mielipiteet jakautuvat molempien ratkaisujen osalta. Käytännössä jää arvioitavaksi, kumpi on tärkeämpää, nopea ja täsmällinen löytäminen (kotelo) vai kauppojen käyttämän mallin soveltaminen myös kirjastossa ja asiakaskunnan tietyn osan palvelu heidän haluamallaan tavalla.

Viimeiseen kysymykseen saadaan parhaassakin tapauksessa vastaus vain ajan kanssa. Ehkä on sen takia tarkoituksenmukaista, että annetaan Kirjasto Kympin ja Oulunkylän kirjaston testata pussitusratkaisua kaikessa rauhassa, ennen seuraavia siirtoja.

Yksi luukku, yksi mieli, yksi tulevaisuus?

Heikki Poroila

■ Suomalaisen yhteiskunnallisen keskustelun vakituisia väittämiä on, että maahan mahtuu kerralla vain yksi asia, jonka ympärillä kaikki sitten pyörii. Kirjastomaailmaan siirrettynä tämä asia on tänä syksynä yhden luukun hakujärjestelmä. Nopeimmalla aikataululla etenee todennäköisesti Axiell-yhtymän *Arena*, joka on ollut testikäytössä syksyn alusta ja otetaan käyttöön PIKI-kirjastoissa ilmeisesti marraskuussa (Jyväskylässä aiemminkin, mutta rinnalle jää vanha). Seuraavana asialla ovat HelMet-kirjastot, jotka avaavat Innovative-yhtymän *Encore*-liittymän todennäköisesti myöhemmin tänä syksynä. Hiukan hitaammalla aikataululla on liikkeellä Kansallinen Digitaalinen Kirjastot (KDK), jonka puolelta on ilmoitettu tulevaksi käyttöliittymäksi ja hakujärjestelmäksi Ex Librisin *Primo*.

Näillä kolmella hakujärjestelmällä on paljon yhteistä, vaikka ne ovat ainakin teoriassa keskenään kilpailevia tuotteita. Kaikki tavoittelevat uutta pelkistettyä ulkonäköä (”asiakasta ei saa säikyttää”) ja kaikki perustavat tuotteensa sanahakuun ja modernin verkkomaailman suosikkituotteisiin (tagit ja vastaavat). Vanhasta poiketaan ennen muuta siinä, ettei ns. selailuhakua tueta ollenkaan tai vain toissijaisena ja rajoitettuna vaihtoehtona.

Tulossa oleva uudistus ei ole herättänyt kirjastoissa isompaa keskustelua. Osittain syynä lienee ollut häveliäs valmistelu ja päätöksenteko, osittain uhkaavien ongelmien keskittyminen musiikin kaltaisiin kirjakirjaston näkökulmasta toissijaisiin aineistoihin. Tietokantaratkaisuthan on aina ennenkin tehty kirjamuotoisen aineiston ehdoilla, eikä tämä kierros ole tuonut asian tilaan muutosta.

Tilanne on kuitenkin tätä kirjoittaessani sellainen, että musiikkikirjastotoiminnan asiantuntijat ovat uudistuksesta erittäin huolissaan syistä, joita yritän seuraavassa valottaa. Mutta vaikka huolta näyttää esiintyvän lähinnä musiikin luetteloijien ja tietopalvelijoiden keskuudessa, on yleisempäänkin keskusteluun aihetta. Vaikka musiikin kokemat ongelmat eivät näkyisi kirjapuolella yhtä vakavina, ulottuvat ne sinnekin.

Lisähuolta aiheuttavat viime aikoina kantautuneet huhut, joiden mukaan myös luokitusjärjestelmät ovat nyt vanhanaikaisia ja joutavat kehittyneiden tiedonhakutekniikoiden kanssa pois sosiaalista asiakassuhdetta häiritsemästä. Luokitusjärjestelmien alasajo ei ole vielä käynnistynyt ainakaan isolla vaihteella, mutta ehkä saamme senkin vielä kokea. Musiikkipalveluiden alasajoa uusi tiedonhakujärjestelmien paradigma joka tapauksessa merkitsee, oli se tarkoituksena tai ei. ■

Tiedonhaun uudet opit

Arenan, Encoren ja Primon kaltaiset hakuliittymät perustuvat käsitykseni mukaan kahteen taustalla vaikuttavaan tekijään. Ensimmäinen on pyrkimys vähentää radikaalisti bibliografisen dokumentoinnin kustannuksia kirjastolaitoksessa. Tähän päästään pelkistämällä hakuliittymää ja jättämällä työläimmät dokumentoinnin vaiheet kokonaan tai enimmäkseen pois. Dokumentointia pyritään samasta syystä siirtämään soveltuvin osin hakuliittymän käyttäjille monien muiden verkkopalveluiden mallin mukaisesti.

Toinen – ja ensimmäistä selvästi julkisempi - taustavaikuttaja on pyrkimys ottaa etäisyyttä vanhanaikaiseksi tuomittuun ja sen takia kirjastolaitoksen statusta heikentävään hakuajatteluun, joka jonka ytimessä on erikoisammattitaitoon nojaava järjestelmä. Kirjaston imagosta huolestuneet osoittavat sormella sitä tosiasiaa, että nykyiset hakuliittymät ovat verkkoteknisesti vanhanaikaisia, graafisesti kankeita ja suhteellisen etäällä niin sosiaalisen median kuin vuorovaikutuksellisen verkon maailmoista.

Bibliografisen dokumentoinnin kalleutta ei päästäisi karsimaan, jos nykyisiä järjestelmiä päivitettäisiin halutuilla ominaisuuksilla. Siksi on valittu vanhat ratkaisut korvaavien uusien hakuliittymien tie. Sen valitseminen tukee säästöpyrkimysten lisäksi myös pyrkimyksiä osallistua täysin rinnoin kaikkiin sellaisiin ”uuden löytämiskulttuurin” tuotteisiin, joita verkon eri toimijoiden sivustot ovat pullollaan.

Edellä oleva rekonstruktio on luonnollisesti pelkkää spekulaatiota, kun uudistuksia ei ole valmisteltu sen paremmin avoimesti kuin kollegiaalisestikaan. En tiedä varmuudella kenenkään päättäjän motiiveja, en tunne järjestelmäfirmojen strategisia linjauksia enkä varsinkaan tiedä, mihin näitten uusien oppien myötä päästään tai joudutaan.

Pidän kuitenkin ammatillisena ja ammattieettisenä velvollisuutena pohtia sitä, mitä tässä ehkä tapahtumassa. Tuleepahan samalla pohtineeksi kirjastojen etsimisen ja löytämisen palvelukuvioita syvemmin kuin tavallisesti.

Erilaiset hakutarpeet, erilaiset välineet

Löytämistä edeltää etsiminen, ja monipuolinen etsiminen on kirjaston ammattilaisten ja kirjastojärjestelmien anti löytämistä haluavalle asiakkaalle. Kirjastojen välineet ovat kehittyneet käytännön havaintojen pohjalta, vaikka suinkaan kaikkia tarpeita ei käytännössä ole realisoitu (järjestelmätoimittajien intohimo ei yleensä yllä lähellekään dokumentoijilla esiintyviä pitoisuuksia).

Rankasti tiivistäen kirjastojen bibliografiseen informaatioon kohdistuu kolmentyyppistä kiinnostusta. Ensimmäisen ryhmän muodostavat **kärjeltään hyvin terävät haut**, joiden kohde on etukäteen tiedossa ja joiden osalta kirjaston rooliksi jää paljastaa, onko etsitty kokoelmassa ja jos on, miten siihen pääsee käsiksi.

Toisen ryhmän muodostavat **pienellä haavilla kokoelmaa lähestyvät etsijät**, jotka tietävät, mistä ovat kiinnostuneita, mutta eivät tunne ennalta kirjastossa tarjolla olevia sisältöresursseja. Tätä ryhmää kirjaston hakuliittymä voi avustaa varsin aktiivisesti tarjoamalla edistyneitä hakutekniikoita ja mahdollisuuksien mukaan linkkejä kokoelman ulkopuoliseen informaatioon.

Kolmannen ryhmän muodostavat **etsiskelijät**, joilla ei ole täsmällisesti hahmottuneita haun kohteita, mutta silti käsitys omista mieltymyksistä ja kiinnostuksen kohteista. Tätä ryhmää kirjasto palvelee parhaiten sallimalla assosiatiivisen vaeltelun tietokannan sisällä.

Ensimmäisen ryhmän tarpeita palvellaan täsmätyökaluin, joiden avulla haku kohdistetaan mahdollisimman suoraan kohti haluttua informaatiota. Jos kohde on ilmaisuna riittävän omaperäinen, sanahaku vie isossakin tietokannassa nopeasti perille. Muissa tapauksissa tarvitaan mahdollisuutta rakentaa haku valmiiksi.

Toisen ryhmän etsijöille kelpaavat kaikki työkalut, mutta ennen muuta he kaipaavat mahdollisuutta selata nopeasti potentiaalisia osumia. Sanahaku on usein liian tuottoisa tapa, täsmällisesti tiettyyn kenttään suunnattu haku tuottaa nopeammin juuri sitä selailtavaa, joka osuu kiinnostusalueen sisälle.

Kolmas ryhmä on sanahaun ja jälkikäteisen rajaamisen suurkuluttaja. Tätä ryhmää kirjasto palvelee tuottamalla mihin hakutulokseen liitettävissä olevia jatkopolkuja, kuvia, yhteenvetoja ja ylipäätään sisältöjä sellaisenaan. Kolmannen ryhmän hakijat eivät kaipaa monipuolisia rajaustyökaluja, koska rajattavaa ei välttämättä ole. Sanahaku troolaa tarvittaessa valtavan kerta-annoksen etsiskelyjen inspiraatioksi.

Kirjastojen perinteisistä hakutavoista mikään ei riitä yksin palvelemaan kaikkia edellä hahmotettuja ryhmiä, ei myöskään tässä mainitsemattomia muita tarpeita. Juuri siksi järjestelmiin on rakennettu rinnakkaisia välineitä, joista ammattilainen ainakin pystyy tilanteen mukaan valitsemaan sopivimmat. Tämä ratkaisu on ollut käytännön sanelema.

Arena, Encore, Primo

Seuraavassa ei ole tarkoitus esitellä tai eritellä näitä hakuliittymiä, vaan nostaa esiin muutamia keskeisiä perusteluita väitteelle musiikin alasajosta. En ole ehtinyt hakujärjestelmiä kunnolla testata, emmekä tiedä, mitä kaikkia ominaisuuksia niissä tulee ehkä olemaan lähitulevaisuudessa. Muutamat seikat ovat kuitenkin niin ilmeisiä, että niistä on syytä puhua ääneen tässä ja nyt.

Jätän Primon tässä vaiheessa kokonaan pohtimatta, koska sen käytännön sovellusten aikataulusta ei ole tietoa, ei myöskään siitä, tullaanko hakuliittymää soveltamaan myös perinteiseen aineistoon. Sen voi kuitenkin hyvin yleisellä tasolla todeta, että pääpiirteissään Primo on samanlainen yhden luukun hausta liikkeelle lähtevä ja sanahakuun perustuva järjestelmä kuin Arena ja Encore. KDK:n päätyminen Primoon saattaa johtua joistakin tieteellisten kirjastojen painottamista seikoista, mutta se jäävät myöhemmin selvitettäväksi.

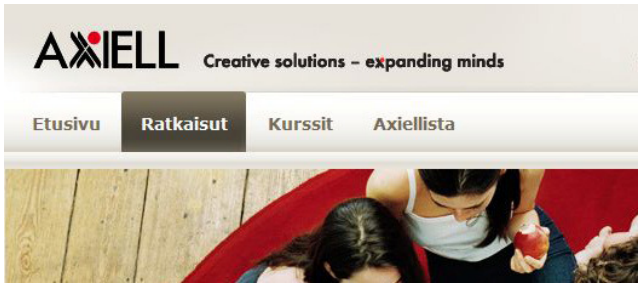

Useimpien suomalaisten yleisten kirjastojen järjestelmätoimittaja Axiell on viesteistä päätellen satsannut Arena-hakuliittymään varsin paljon, eivätkä suomalaisista kirjastoista sadelleet muutos- ja vaatimuslistat ole kuuleman mukaan herättäneet innostusta.

Tamperelaisten musiikkikirjastoihmisten kokoama puutelista syyskuun alusta kuvannee hyvin Arenaan kohdistuvia pelkoja (PIKI-kirjastot käyttävät toistaiseksi vielä FINMARC-formaattia, mutta konversio MARC21:een on sekin edessä):

”Seuraavien kenttien tietojen tulee näkyä hakutulosten viitteissä: 025 = ISMN-tunnus; 028 = tuotetunnus; 100X, 110x, 700x, 710X = tekijän funktio; on tärkeää nähdä, missä roolissa kukin henkilö tai yhteisö on, esim. soittaako Piazzolla itse vai onko hän säveltäjänä, onko Esa-Pekka Salonen säveltäjänä vai kapellimestarina, kuka laulaa, kuka soittaa viulua jne.

240 = yhtenäistetty nimeke (näkyy nyt vain osakohteiden viitteissä) ; 248g = teoksen osan numero (täytyy tietää onko viitteessä kysymyksessä Pianon avain 1 vai Pianon avain 2 (moniosaisia aineistoja on paljon); 260 = julkaisutiedot; 300d = liiteaineisto, viitteistä täytyy nähdä mitä kaikkea aineistopakettiin sisältyy; (nyt vain 300zkenttä eli aineiston erityismääre näkyy, mutta eivät mahdolliset liitteet, esim. jos nuottiin sisältyy CD-levy tai yksittäisiä stemmoja; joissakin tapauksissa julkaisusta on kokoelmissa eri ID-numeroilla eri versioita, joista joihinkin kuuluu jokin liite, joihinkin ei, ja nämä pitäisi jotenkin pystyä erottamaan toisistaan (asiakas haluaa tietää mitä ”pakettiin” kuuluu);

505 = sisältöä tai aihetta koskeva huomautus sekä emossa että osakohteessa; haku ei nyt näytä kohdistuvan ollenkaan osakohteiden huomautustietoihin, joissa kuitenkin on tärkeitä teostietoja (esim. Messiaenin teosta *Mode de valeurs* ei nyt löydy ollenkaan); 528 = laulun alkusanat; jos uudessa verkkokirjastossa hakee laulun alkusanoilla (esim. On hiljainen aaltojen keinunta), suurin osa tuloslistan viitteistä on vääriä – uusi verkkokirjasto: 104 viitettä, vrt. vanhan PIKIn nimekehaku ja pikahaku: 24 OIKEAA viitettä ja koska mistään ei näe alkusanoja eikä sitä, mihin kappaleeseen haku on tärpännyt, on mahdotonta sanoa, missä julkaisussa näillä sanoilla alkava laulu todellisuudessa on; jos hakee fraasilla ”on hiljainen aaltojen keinunta”, ei löydy mitään 745 = lisäkirjaus nimekkeestä; tähän kenttään on tallennettu esim. vaihtoehtoisia nimekkeitä tai erikielisiä nimekkeitä tai laulujen kertosäkeitä – nämä ovat asioita, joilla asiakkaat tavallisimmin teoksia hakevat; (Uusi verkkokirjasto ei hae 745-kentästä lainkaan, esim. Vanha koraali Taalainmaalta + rajaus tuottaa kyllä 15 viitettä, mutta niistä yhdessäkään ei ole kyseistä kappaletta); 945 = viittaus nimekkeestä

Muuta huomautettavaa: 1. Partituuri puuttuu valittavana olevien aineistolajien joukosta, se kuitenkin ehdottomasti tarvitaan. 2. Kaikkien viitteiden sisältö/kappaleet/osakohteet tulee näkyä HETI eikä 10 kerrallaan, etsitty kappale voi olla kahdestoista tai sadas ja nyt joutuu klikkailemaan lukemattomia kertoja tarkistaessa, onko etsitty kappale julkaisussa; lisäksi kun siirtyy toiselle sivulle, kappalelista on joka kerta avattava uudestaan näytä sisältö/kappaleet –komennolla eikä se kappale, johon haku kohdistuu erotu millään tavalla (vanhassa verkkokirjastossa haun kohde näkyy tummennettuna). 3. Jos lajittelee hakutuloksena olevat viitteet tekijän mukaan, tekijättömät tulevat alkuun sekalaisessa järjestyksessä, mutta eivät aakkosjärjestyksessä. Miksi? 4. Kun on järjestänyt viitteet esim. tekijän mukaan ja katsoo jonkun viitteen tarkempia tietoja, viitteiden järjestys on muuttunut, kun palaa tuloslistalle – tämä on erittäin hankalaa, koska musiikkiaineistossa joudutaan AINA katsomaan julkaisun kokonaistietoja ja sen jälkeen palaamaan tuloslistalle, joka on useimmiten hyvin pitkä – aikaa siis kuluu kohtuuttoman paljon ainaiseen uudelleen järjestelyyn.

Ongelmia on tulossa runsaasti, koska haku tuntuu toimivan täysin sattumanvaraisesti ja haku ei kohdistu moniin olennaisiin kenttiin, jolloin on turhauttavaa selata vaivalloisesti pitkiä viitelistoja ja availla sisältöjä/kappaleita, kun kuitenkaan ei voi olla varma, onko etsitty asia julkaisussa Koska olennaisia tietoja ei näy, vaikka ne on tallennettu tietokantaan, valtava määrä työtä ja tietoa jää hyödyntämättä ja menee hukkaan. Sen sijaan epäolennaisuuksia kuten tietoja lainauskerroista yms. esitellään.”

Axiellin Arena sallii Boolen operaattoreiden käytön, mutta niiden on oltava täsmällisen muotoisia (mm. kapiteelein kirjoitettuja). Jyväskyläläiset ovat saaneet tiukasti vaatimalla ainakin testiversioon kohtia, joita

ehkä voidaan käyttää perinteisen kenttähaun tyyppisesti. Näiden piirteiden testaus on vielä kesken. Tällä hetkellä ei ole tarkkaa tietoa myöskään siitä, tulevatko kaikkien Axiell-kirjastojen Arena-liittymät olemaan identtisiä.

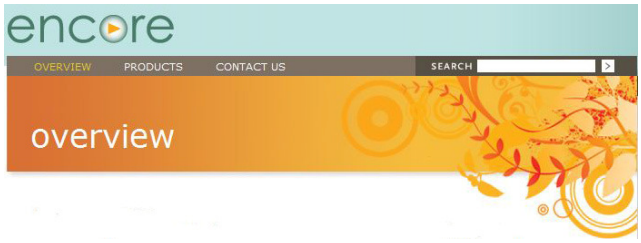

Pääkaupunkiseudun kirjastoihin tuleva Innovative-yhtiön Encore-hakuliittymä on helpoimmin testattavissa, koska sen eri versioita on jo käytössä mm. yhdysvaltalaisissa kirjastoissa. Seuraavat huomiot perustuvat kuitenkin HelMet-Encoren testiversioon, joka ei ole vielä julkinen.

Encore nojautuu vahvasti sanahakuun, mutta siinä on joitain viittausjärjestelmän hyödyntämiseen liittyviä piirteitä. Esimerkiksi haku ”Taikahuilu” tuo rullattavan sivun alalaitaan tällaisen viestin ja linkin:

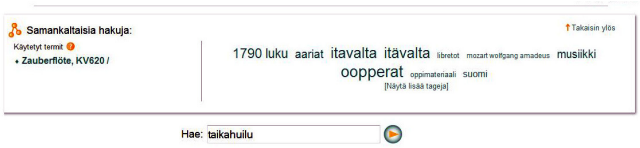

Kun linkkiä otsikon ”Käytetyt termit” alla napauttaa, hauksi tuleekin ”Zauberflöte, KV620”. Tämä piirre ei kuitenkaan näytä ulottuvan kaikkiin tietokannassa oleviin viittauksiin (esimerkiksi haku ”Tjajkovskij” ei ohjaudu oikeaan muotoon, vaikka siitä on tehty viittaus), eikä – mikä tärkeintä – viittaus aktiivisesti ohjaa hakijaa, se vain on siellä alareunassa.

Encoressa eivät ainakaan toistaiseksi ole käytössä Boolen operaattorit lukuun ottamatta AND-operaattoria, joka on sanahaussa oletusarvona. Hakuliittymän kantavana ajatuksena onkin, että rajaukset tapahtuvat jälkikäteen tulosruudun eri puolilta löytyvillä rajoittimilla. Vasemmassa reunassa ovat mm. aineistolajia, saatavuutta, kieltä, julkaisuaikaa ja – paikkaa koskevat rajaajat, oikeassa reunassa tagit eli asiasanat. Tagit on kuulemma tarkoitus ryhmitellä virallisten asiasanojen ja asiakkaiden omien tagien ryhmiksi, mutta toistaiseksi tarjolla on vain yksi ryväs.

Tagit näyttäisivät liittyvän mielekkäästi hakusanaan, mutta jostain syystä hakusivun alareunassa oleva ryhmä ”Samankaltaisia hakuja” on identtinen tagilistan kanssa. Tämä saattaa myöhemmin muuttua.

Encore käyttää samaa tietokantaa kuin HelMet, mutta näytöt ovat varsin erilaisia. Tässä esimerkkinä yksi Zauberflöte-haun tuloksista (ensin Encore, sitten HelMet):

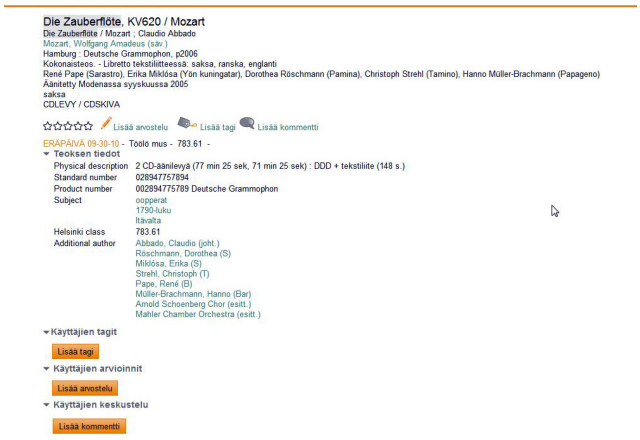

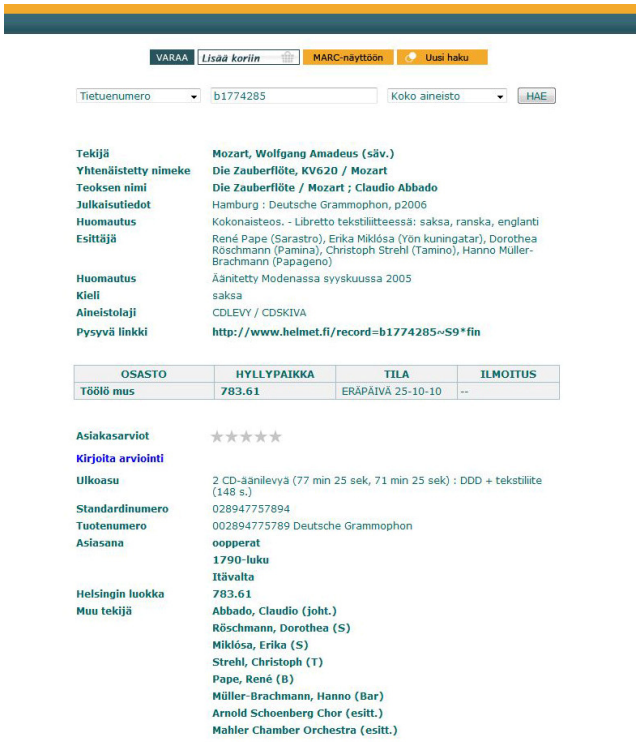

On selvää, että Encoren näyttöjä vielä hiotaan, mutta toisaalta olen kuullut, ettei liittymän ulkoasuun voi juuri millään tavalla vaikuttaa, joten esimerkki voi olla edustava myös jatkossa.

Oikeassa reunassa on vielä tarjolla palvelu, jota nykyisessä HelMet-liittymässä ei ole eli otsikon ”Artikkeleita ja muuta” alla oleva linkistö muualle verkkoon. Ominaisuus on tervetullut, joskin sen tarjoamista mahdollisuuksista on toistaiseksi tavattoman vaikeaa sanoa mitään konkreettista.

Tämän kirjoituksen kannalta olennaista ei kuitenkaan ole se, mitä Encoressa on, vaan mitä siinä ei ole. Näihin huomioihin liittyvät erityisesti musiikin tiedonhakua uhkaavat Encoren piirteet, jotka näyttävät kaikki juontuvan siitä, että kyseessä on sanahakuun pohjautuva hakuliittymä.

Täsmällisen hakemisen tarpeet

Ainakin musiikin tiedonhakua uhkaavien ratkaisujen ytimessä on ns. kenttä- tai selailuhaun puuttuminen Encoren hakuvälineistä. Ero HelMet-liittymään verrattuna on suuri, koska jälkimmäisen voidaan sanoa perustuvan selailuhakuihin, vaikka myös sen sanahaku on tehokas.

Vain selailunäkymään johtavia täsmällisiä hakuja tarvitaan monestakin eri syystä. Ensimmäinen on se, että **viittausjärjestelmä** voi toimia vain kun tiedetään yksilöidysti, mihin nimeen tai termiin liittyvää tietoa ollaan tavoittelemassa. Kuten edellä totesin, Encore pystyy jollain tavalla hyödyntämään viittaustietueita, mutta asiakasta opastavaa palvelua se ei voi tarjota HelMetin tapaan.

Toinen täsmällisten hakujen tarve johtuu **funktiomerkinnöistä**, joita musiikillisten tekijöiden nimien perään lisätään Suomen yleisissä kirjastoissa systemaattisesti. Encoressa voi hakea ”Heikki Sarmanto piano”, mutta tulosjoukko sisältää myös osumia, joissa Sarmanto on säveltäjä, joku muu soittaa pianoa. HelMetin puolella tekijähaku Sarmanto, Heikki vie suoraan seuraavaan listaukseen, jossa jokainen eri funtio on suoraan valittavissa ja oikeassa reunassa näkyy osumien määrä. Tällainen täsmällisyys on sanahaun ulottumattomissa (ainakin ilman Boolen operaattoreita), koska funktiolyhenteet eivät ole yksilöllisiä.

Kolmas täsmällisten hakujen tarve liittyy **potentiaalisten osumien määrään**. Sanahaun vahvuus ja samalla heikkous on sen kaikkialle tunkeutuva troolauskyky. Jollei hakua pystytä rajaamaan harvinaisilla merkkijonoilla, osumien määrä kasvaa nopeasti hankalan suureksi. Encoressa osumien selaaminen on myös erittäin kömpelöä, kun pahimmissa tapauksissa on käytävä läpi satoja ruutuja sen selvittämiseksi, onko etsitty teknisten osumien joukossa.

Täsmällisten kenttähakujen maailmassa tätä määrän ongelma voidaan rajata varsin tehokkaasti, joskin edellytyksenä on ainakin alkupäästään täsmällisesti oikea merkkijono. Haku ”love me tender” antaa Encoressa 412 osumaa, kuten luonnollisesti sanahaku myös HelMetin puolella. Lisäämällä hakuun sana ”Presley”, Encoren haku pienenee 232:een osumaan. Tässäkin joukossa voi olla hälyä, mutta ennen muuta kukaan ei halua ruveta käymään läpi kymmenelle ruudulliselle jakautuvia osumia.

Täsmähaussa HelMetin puolella nimekehaku ”love me tender” tuo yhdelle ruudulle kaikki sävelmän Love me tender eri versiot loogisesti aakkosjärjestyksessä ja osumien määrä oikeassa reunassa. Valitessaan rivin nro 4 hakija voi olla varma, että jokaisessa linkin takana olevassa 165 julkaisussa on laulun englanninkielinen perusversio.

Mistä päästäänkin neljänteen täsmällisten hakujen tekemisen tarpeen syyhyn eli **musiikillisten nimekkeiden standardimuotoiseen tallentamiseen ja hakemiseen**. Tässä yhteydessä ei ole mahdollista mennä aiheen kaikkiin puoliin, mutta lyhyesti todeten huomattava osa musiikkiteosten nimistä esiintyy kirjaston hakujärjestelmässä yhtenäistetyssä eli standardoidussa muodossa. Nämä muodot voivat olla arkikäytäntöjen näköisiä, mutta huomattava osa on keinotekoisesti rakennettuja nimiä, joiden avulla teokset pystytään yksilöllisesti nimeämään ja löytämään.

Sanahaulla voidaan luonnollisesti tavoittaa standardoitujen nimekkeiden kaikki osat ja joissakin tapauksissa suoraan yksilölliseen osioon, esimerkiksi teosluettelonumeroon, kohdistuva sanahaku on erittäin tehokas hakuväline. Monissa tapauksissa ei kuitenkaan ole mahdollista ilman perehtyneisyyttä tietää, missä muodossa sävellysten nimiä pitäisi etsiä. Monissa tapauksissa auttaa tällöin viittausjärjestelmä, mutta monimutkaisimmissa tapauksissa haun pystyy tekemään vain kirjastoalan ammattilainen.

Mutta ammattilainenkin voi tehdä täsmällisiä hakuja standardimuotoisiin nimekkeisiin vain siinä tapauksessa, että käytettävissä on **nimekkeen variantit** selkeästi näyttävä nimekehaku ja selailunäkymä. Nimekkeiden variantteja voidaan pitää viidentenä täsmällisten hakutapojen tarpeen syynä. Musiikissa asia ei ole marginaalinen vaan täysin olennainen ja monessa tilanteessa löytymisen kannalta ehdottoman välttämätön.

Samasta teoksesta voi olla isossa kokoelmassa kymmeniä, jopa satoja erilaisia sovituksia, kieliversioita, osia, erityyppisiä partituureja, librettotekstejä jne. Tähän paljouteen voi käydä käsiksi vain systemaattisesti rakennettujen nimekkeiden selailun avulla. Jos asiakas etsii suomenkielistä versiota Mozartin Taikahuilu-oopperan suositusta aariasta Der Vogelfänger bin ich ja ja vielä sovitettuna lauluäänelle ja kitaralle, mutta ei osaa sanoa, millä nimellä tuo suomennos

esiintyy, sanahaulla haarukoimiseen menee pitkä tovi, kun taas selailuhaussa HelMetissä sama asia selviää yhdellä haulla ja muutamalla selailuruudun vaihtamisella (mm. Suuresta toivelaulukirjasta 3:sta löytyy *Linnunpyydystäjä*-niminen käännös).

Mitä seuraavaksi?

Arena ja Encore ovat tulossa suomalaisiin kirjastoihin, mutta kaikki muu onkin suhteellisen epävarmaa. Esimerkiksi Encoren aikataulusta ei ole saatavana mitään tarkempaa tietoa, mutta tämä syksy on todennäköinen.

Eri laitetoimittajien asiakkaat yrittävät luonnollisesti kehittää hakuliittymiä niin paljon kuin se on mahdollista. Toimittajat eivät muutoksista ole innostuneita, koska se maksaa heille rahaa, jota ei välttämättä voi rahastaa suoraan kirjastoilta. Lienee kuitenkin selvää, ettei toimittajilla ole varaa sulkea korviaan kokonaan asiakaskirjastojen toiveilta tai vaatimuksilta.

Yhtä selvää lienee sekin, että sanahakujärjestelmiksi rakennettuja hakuliittymiä ei noin vain ruveta laventamaan HelMetin tai PIKIn kaltaisiksi monipuolisiksi järjestelmiksi. Jos niin tapahtuisi, voitaisiin koko uudistuksen mielekkyys perustellusti asettaa kyseenalaiseksi.

”Myöhemmin tulevien versioiden” varaan on vaikea laskea mitään, kun laitetoimittajat harvoin sitoutuvat sen paremmin aikatauluihin kuin tarkkoihin sisältöihinkään. Siksi ainakin tällä hetkellä musiikkikirjastojen palvelukyky ja niiden dokumentointityön mielekkyys ovat paljolti sen varassa, ettei nykyisiä hakuliittymiä kärrätä kaatopaikalle.

Näin on ilmeisesti kuitenkin käymässä ainakin Tampereella (siis PIKI-kirjaston alueella), missä vanhan PIKIn säilymistä uuden rinnalla ei ole luvattu. Jyväskylässä rinnakkainelo jatkuu ainakin jonkin aikaa. HelMet-hakuliittymän tulevaisuudesta on kahta tietoa. Joidenkin tietojen mukaan kyseessä on ”toistaiseksi” ylläpidettävä ratkaisu, toisten mukaan HelMet-liittymästä ei luovuta, ennen kuin sen kaikki toiminnot löytyvät myös Encoresta.

Lainaan lopuksi itseäni (blogikirjoitus *Yhdestä luukusta merkityksettömyyteen* 8.9.2010): ”Meidän tietokantojemme todellinen arvo ei ole sanahaun tekniikassa vaan mahdollisuudessa tarjota mietittyä, yhdenmukaistettua ja opastettua tiedonhakua erilaisten nimien ja muiden hakusanojen maailmaan. Kun tästä ainutlaatuisuudesta – aivan oikein, sitä ei tarjoa kukaan muu verkkomaailmassa – luovutaan, varmistetaan samalla, ettei kirjastoja ja niiden luetteloita tarvita verkkomaailman tulevaisuudessa yhtään mihinkään.”

Arvio voi olla kärjistetyn tyly, mutta tätä kirjoittaessani en näe perusteita muuttaa näkemystäni. Uusien yhden luukun hakuliittymien myötä tapahtuu kyllä modernisoitumista, mutta samalla uhkaa palveluiden valikoimasta hävitä arvokkaita työkaluja ja melkoinen määrä vaativaa ammattityötä muuttuu sekä merkityksettömäksi että tarpeettomaksi.

Näillä näkymin tähyän edelleen pikaiselle eläkkeelle.

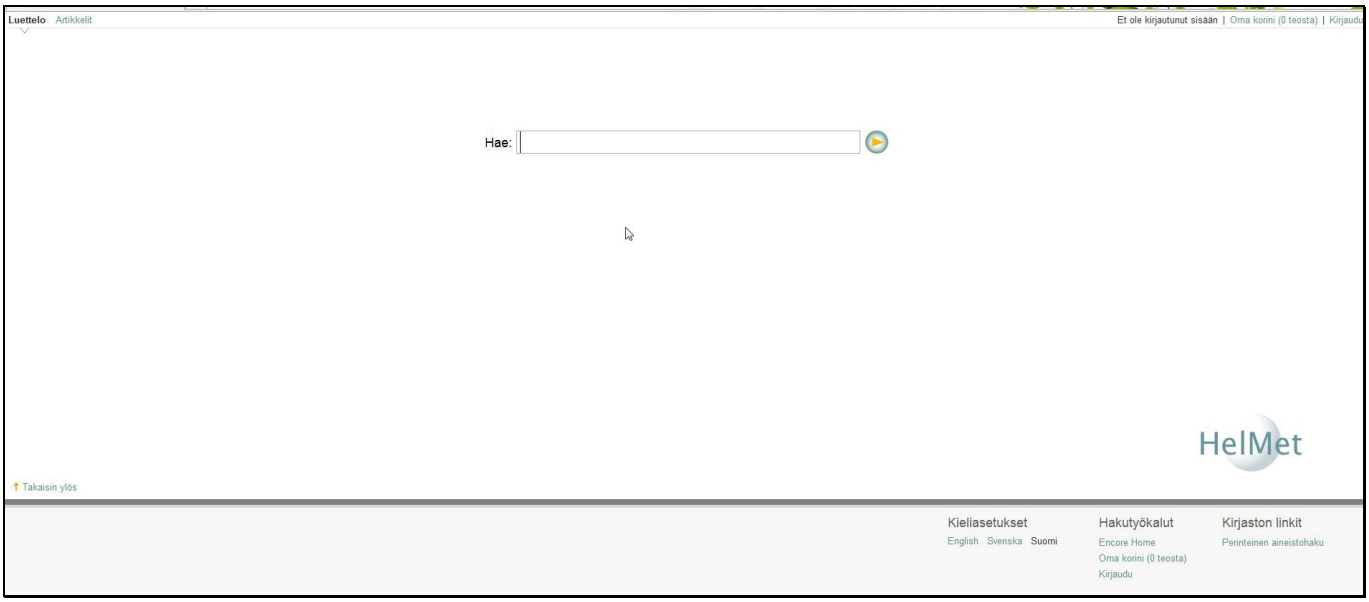

Encore-HelMetin testietusivu koko komeudessaan 29.9.2010

TÄMÄN NUMERON KIRJOITTAJAT JA PUHUJAT

Jari Eskola (Fimic)
Lassi Kokkonen (Kirjasto 10, Helsinki)
Kari Lämsä (Kirjasto 10, Helsinki)
Marja Mattlar (laulaja-lauluntekijä, Hartola)
Heikki Poroila (Vantaa)
Outi Rantanen (Kallion kirjasto, Helsinki)
Jaakko Tuohiniemi (Helsingin yliopisto)

Intervalli 3/2010 – Abstract in English

In his editorial ***Jaakko Tuohiniemi*** discusses – quite rhetorically in the end – the general need for the Finnish IAML Branch and it's quarterly Intervalli. Tuohiniemi's conclusions are positive with practical examples of successfull national meetings and new achievements in the field of serious publishing.

Music librarian ***Outi Rantanen*** gives her report on the IAML meeting in Moscow in July. Being in a IAML conference for the first time and also the only Finnish delegate present was a unique experience, but not an unpleasant one.

The Finnish Music Information Center (Fimic) has undergone both organizational and personal changes. One of the new faces is Mr. ***Jari Eskola***, manager of service and development, but also the head of the music library of Fimic. In his lively interview Jari tells about himself and the quick development of Fimic.

Occasionally we give the floor to artist themselves. This time it is the Finnish singer-songwriter ***Marja Mattlar***, who sings in Finnish, but has been in co-operation with Gabriel Yacoub as well. With her first collection ever of songs as a book with notation published this autumn Marja Mattlar heads for the next decade of artistic life.

Lack of space is familiar to all music libraries. People in Helsinki City Library have been travelling and found in Denmark an alternative way to store CD's. Heikki Poroila's report of the massive project of switching 40.000 CD's in one library from standard hard cases to soft plastic bag contains authentic interviews of ***Kari Lämsä*** and ***Lassi Kokkonen***, both eyewitnesses of this process.

This third issue of Intervalli ends with thoughts by ***Heikki Poroila***, who this time worries about the future of music libraries' searching services, while new Google-type user interfaces (for example Innovative's *Encore*) are winning over the traditional library systems. Poroila's main concern and accusation is that while reaching for some new and welcomed possibilities these new interfaces threaten to put an end to specified searching exploiting field searches and authority control. That would harm especially music libraries, Poroila concludes.

The next and this year's last Intervalli will be out in December 2010.